

Noen mennesker
kommer inn i livet vårt
og blir raskt borte igjen.

Andre blir en stund
og etterlater spor i våre hjerter
som gjør at vi aldri blir
den samme igjen.

Forfatter ukjent

FORORD

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en lærerik og krevende prosess, hvor jeg har utviklet min kunnskap og forståelse rundt ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. Det har vært spennende å fordype seg i utvalgte tema, og jeg føler meg privilegert som har fått anledning til å gjøre dette. Spesielt interessant har det vært å lese teorien om det salutogene perspektivet og anvende dette i måten å forstå informantenes opplevelser på, både i analysen av datamaterialet og i drøftingen.

Jeg har jobbet i barneverninstitusjon i flere år, og for meg er dette en utrolig givende jobb. Med utgangspunkt i dette så var det for meg ingen tvil om hva temaet for oppgaven skulle være. Det å kunne intervju ungdom om deres opplevelser av tiden i barneverninstitusjon, og samtidig forsøke å innta deres perspektiv har vært særdeles lærerikt.

Jeg er takknemlig for informantenes raushet og åpenhet gjennom å dele sine viktige opplevelser, erfaringer og tanker med meg. Mange tanker har gått til dere i denne prosessen. Jeg vil takke for at dere stilte opp, og påpeke at deres bidrag har vært uvurderlig for denne oppgaven.

Jeg ønsker å gi en stor takk til min veileder, Ellen Saur, for oppmuntring og støtte gjennom hele prosessen. Din personlighet, måten du har veiledet meg på og det at du har delt av din kunnskap har bidratt til at jeg har klart å tro på det jeg har gjort og også på meg selv.

Takk til min mormor for den du var for meg. Du er en inspirasjon i alt jeg gjør.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å si tusen takk til mamma og pappa for all hjelp og støtte. Jeg vil takke dere, samt lillebror og kjæresten min for deres engasjement og at dere har hatt troen på meg gjennom hele prosessen. Dere er alltid gode å ha.

Malm, juni 2015

Kristin Folladal

Sammendrag

Barneverninstitusjoner har over tid vært et omdiskutert tema, og det er ytret mange meninger. Å plassere barn og unge i institusjon har ofte blitt sett på som et onde og en siste utvei (Larsen, 2015). Men samtidig har store bidragsyttere innenfor fagfeltet ytret sine meninger om hvor viktig det er å satse på barneverninstitusjoner og kvaliteten i disse, for å kunne sikre et godt nok tilbud for barn og unge som bor der (Storø, Bunkholdt og Larsen, 2010)

Forskning viser at det går dårligere med barn og unge som har vært i institusjon (Backe-Hansen et al., 2011), og dette er en av årsakene til at det har vært mye fokus på kvaliteten i institusjonene i senere tid. I Norge jobbes det for at institusjonstilbudet skal bli best mulig for de barn og unge som faktisk bor i institusjoner og de som også kommer til å ha behov for det i fremtiden. Sett i sammenheng med dette etterlyses det mer forskning som kan gi økt kunnskap om innholdet i institusjonstilbudet (Bufdir, 2010, Backe-Hansen et al., 2011), og da spesielt kvalitative studier som tar utgangspunkt i beboernes perspektiv og deres opplevelser av tiden i barneverninstitusjon (Backe-Hansen et al., 2011).

Med utgangspunkt i dette er målsetningen med studien å finne ut mer om «*hvordan ungdom opplevde tiden i barneverninstitusjon*», og hva som kan ha bidratt til å styrke deres opplevelse av sammenheng (OAS).

Det ble foretatt kvalitative intervju av tre ungdommer i alderen 18-21 år fra ulike institusjoner, relativt kort tid etter at de hadde flyttet ut. Salutogenese ble brukt som en teori for å kunne finne ut mer om hva ungdommene selv opplevde som betydningsfullt for dem i tiden i barneverninstitusjon. Det ble også anvendt i analysen som et perspektiv for å kunne forstå deres opplevelser.

De viktigste funnene i forhold til ungdommenes opplevelser var deres behov for omsorg og at de ønsker og trenger mer nærhet og kjærlighet i institusjonen. Videre var deltakelse i aktiviteter, samvær og kontakt med familien, og det å få og være sammen med venner det som var mest betydningsfullt for dem i tiden i barneverninstitusjon.

Konklusjonen er at de ansatte bør kunne engasjere seg og bry seg om ungdommene, slik at de opplever at de voksne gjør det de kan for at de skal kunne ha det best mulig. Omsorg bør gis på en slik måte at ungdommene opplever den som «god nok» og føler seg verdsatt som enkeltindivid. Videre bør det legges til rette for det som oppleves som betydningsfullt for ungdommene som bor i barneverninstitusjon som deltakelse i aktiviteter, kontakt og samvær med familien, og det å få venner og ha tid sammen med dem. Dette til sammen vil sannsynligvis kunne føre til at ungdommene har bedre forutsetninger for å få styrket sin opplevelse av sammenheng (OAS) i tiden de bor i barneverninstitusjon.

Abstract

Child welfare institutions have for some time been under discussion, and it has been uttered many opinions about this theme. Placing youth in an institution has often been seen as an evil and a last way out (Larsen, 2015). But in the same time contributors within this area have uttered their opinions about how important it is to focus on child welfare institutions and the quality in these, to ensure a good enough offer for the children and the youth who live there (Storø, Bunkholdt og Larsen, 2010).

According to research children and youth who have been in institution do not have as good prognoses as others (Backe-Hansen et al., 2011), and this is one of the reasons why it has been a lot of focus on the quality in the institutions lately. In Norway we are working for that the institutional offer should become as good as possible for those who actually lives in institutions, and for those who will have a need for that in the future. In the context of this demand further research that may provide increased knowledge about the content of the institutional offer (Bufdir, 2010, Backe-Hansen et al., 2011), and then especially qualitative studies that are based on the residents' perspectives and their experiences of time in child welfare institution (Backe-Hansen et al., 2011).

Based on this, the objective of this study is to find out more about "*what youth experienced in the time in child welfare institution*", and what may have contributed to strengthen their experience of sense of coherence (SOC).

It has been conducted qualitative interviews of three youths aged 18 to 21 years from various institutions, relatively short time after they had moved out. Salutogenesis was used as a theory to find out more about what young people themselves experienced as meaningful for them in the time they lived in child welfare institution. It was also used in the analysis as a perspective to understand their experiences.

The main findings about youths' experiences were need for care, and that they need more closeness and love in the institution. Furthermore, participation in activities, visitation and contact with the family, and to make and spend time with friends were most meaningful to them in the time in child welfare institution.

The conclusion is that the employees should be able to engage and care about youth, so that they experience that adults do what they can for them to have it as good as possible. Care should be given in such a way that the youths are experiencing it as "good enough" and feel valued as an individual. Furthermore, the adults should help to promote the youth's opportunities to participate in activities, have contact and meet with their family, and to make friends and spend time with them. These together will probably lead to better assumptions to get their sense of coherence (SOC) strengthened in the time they live in child welfare institution.

Innhold

1. INTRODUKSJON.....	1
2. METODE	3
2.1. Kvalitativ metode	3
2.1.1. Bruk av intervju i kvalitativ metode.....	5
2.2. Forskningsprosessen.....	6
2.2.1. Intervjuguide.....	6
2.2.2. Valg av deltakere.....	7
2.2.3. Forskningsdeltakerne.....	8
2.2.4. Informert samtykke og konfidensialitet	9
2.2.5. Utprøving av intervju	9
2.2.6. Intervju og transkribering	10
2.3. Analyse og tolkning	11
2.4. Kvalitet og etiske betraktninger.....	13
2.5. Metodekritikk.....	15
3. STUDIENS TEMATIKK.....	15
3.1. FNs konvensjon om barnets rettigheter.....	15
3.1.1. Omsorgsovertakelse etter barnevernloven.....	16
3.1.2. Statistikk	16
3.2. Organisering av tilbud for ungdom i barneverninstitusjon	17
3.2.1. Tidligere forskning.....	20
4. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	20

4.1. Omsorg	22
4.2. Ungdomstid; familie, venner og aktiviteter	24
5. EMPIRI, ANALYSE OG DRØFTING	27
5.1. Omsorg	30
5.2. Ungdomstid	39
5.2.1. Aktivitet	41
5.2.2. Familie	45
5.2.3. Venner	49
6. OPPSUMMERENDE DRØFTING OG KONKLUSJON ...	54
Litteratur	58
VEDLEGG 1. INTERVJUGUIDE	62
VEDLEGG 2. GODKJENNING NSD	64
VEDLEGG 3. SAMTYKKEERKLÆRING	66

1. INTRODUKSJON

Barnevernloven (1992) rommer ulike hjemler for plassering av barn og unge utenfor hjemmet. Dette ansees som nødvendig for å kunne oppfylle barnevernlovens formål. Dette formålet omhandler *«å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstsvilkår»* (§ 1-1 i Barnevernloven, 1992).

Barneverninstitusjoner har over tid vært et omdiskutert tema, og det er ytret mange meninger. I 2004 overtok staten ansvaret for det fylkeskommunale barnevernet. Reformen hadde store målsettinger, og noen av disse var god faglig og økonomisk styring, og god kvalitet.

Barnevernsreformen var en dreining fra institusjonsplassering til økt bruk av hjelpetiltak og fosterhjem. En av årsakene til denne dreiningen var dels faglig da forskning viser at det går dårligere med barn og unge som har vært i institusjon. Sett i sammenheng med dette skulle hjelpetiltak først utprøves, og dersom ungdommene måtte flytte ut av hjemmet var fosterhjem å foretrekke. Den andre årsaken var økonomi, ut ifra behov for kontroll over kostnadene da institusjonsplassering er et dyrere alternativ. I tråd med at barn og unge fortrinnsvis skal plasseres i fosterhjem framfor i institusjon når plassering utenfor hjemmet blir nødvendig, pågår det en nedbygging av institusjoner (Backe-Hansen et al., 2011). Samtidig har store bidragsytere innenfor fagfeltet ytret sine meninger om hvor viktig det er å satse på barneverninstitusjoner og kvaliteten i disse, for å kunne sikre et godt nok tilbud for de barn og unge som bor der (Storø, Bunkholdt og Larsen, 2010).

Å plassere barn og unge i institusjon har ofte blitt sett på som et onde og en siste utvei (Larsen, 2015). Institusjon blir en siste utvei fordi andre tiltak har vært mislykket og som følge av dette kan ungdommene bli vurdert som så vanskelige å hjelpe at institusjonsplassering er eneste utvei. På den andre siden presiseres det også i offentlige dokumenter om forvaltningsreformen at institusjon er et bra tilbud for noen (Backe-Hansen et al., 2011). Larsen (2015) viser til at en slik plassering kan sees på som en siste mulighet til å arbeide med utvikling og forandring, men kan også ansees som en første mulighet som et utgangspunkt for å kunne nyttiggjøre seg andre tiltak.

Jeg har jobbet i barneverninstitusjon i flere år, og har en oppfatning av at det er stort fokus på kvaliteten i institusjonene, da i tråd med ulik forskning og rapporter som blant annet Bufdir (2010) sin rapport *Kvalitet i barneverninstitusjoner* og Bufdir (2014) sin *Årsrapport*. Jeg mener at kvaliteten også bør sees i lys av hva ungdom selv opplever som bra og betydningsfullt for dem i tiden i barneverninstitusjon, og at dette kan bidra til å bedre kvaliteten. Det etterlyses mer forskning som kan gi økt kunnskap om innholdet i institusjonstilbudet (Bufdir, 2010, Backe-Hansen et al., 2011), og da spesielt kvalitative studier som tar utgangspunkt i beboernes perspektiv og deres opplevelser av tiden i barneverninstitusjon (Backe-Hansen et al., 2011). Bakgrunn for mitt tema og min problemstilling er at jeg er interessert i å finne ut mer om hvordan ungdommene opplevde tiden i barneverninstitusjon, og hvilke tanker og erfaringer de har gjort seg kort tid etter at de flyttet ut av institusjonen. Ut ifra dette søkes følgende problemstilling besvart:

Hvordan opplevde ungdommene tiden i barneverninstitusjon?

Videre har jeg valgt å dra inn det salutogene perspektivet av Aaron Antonovsky. De tre kjernekomponentene i det salutogene perspektivet er begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet, og dette bidrar til den overordnede salutogene faktoren *opplevelse av sammenheng* (OAS) eller *sense of coherence* (SOC) (Antonovsky, 2013). Jeg valgte dette perspektivet fordi jeg ønsket å ha en positiv innfallsvinkel i min studie, da jeg var opptatt av hva som bidro til at ungdommene kom seg gjennom tiden i barneverninstitusjon og er der de er i dag. Jeg valgte i stor grad å ha fokus på å kunne innhente kunnskap om hva som opplevdes som betydningsfullt for dem og hva som kan ha bidratt til å skape helse, utvikling og fremgang i deres livssituasjoner (Larsen, 2015). Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie, og søker kunnskap om ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. Jeg håper at studien kan være et bidrag til økt kunnskap i forhold til innholdet i institusjonstilbudet.

Min studie består av et metodekapittel hvor jeg grundig beskriver hvordan jeg har brukt kvalitativ metode og hvordan jeg har valgt å gå frem i min forskning. Videre kommer det et kapittel hvor jeg gjør rede for studiens tematikk. Neste kapittel inneholder teori som omhandler det perspektivet jeg har valgt å ha fokus på når jeg har jobbet med hele oppgaven,

og teori som er relevant for den empirien jeg har valgt ut. Det neste kapittelet har jeg kalt *empiri, analyse og drøfting*. Her presenteres utvalgt empiri og tilhørende analyse. Videre kobles empirien fra datainnsamlingen og teorien som jeg har funnet relevant for informantenes utsagn sammen og drøftes. Oppgaven avsluttes med oppsummerende drøfting og konklusjon.

2. METODE

Min problemstilling omhandler ungdommenes opplevelse av tiden på barneverninstitusjon. For å kunne svare på denne studiens problemstilling anså jeg kvalitativ metode som best egnet, og nærmere bestemt en intervjustudie. «*Den opprinnelige betydningen av ordet metode er veien til målet. Hvis man skal finne eller vise andre veier til målet, må man vite hva målet er*» (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 121). Samfunnsvitenskapelige metoder skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Kvalitative metoder vektlegger betydning og det å gå i dybden, og man arbeider stort sett med tekst og noe visuelle data (Thagaard, 2013).

Når man skal velge mellom kvantitativ og kvalitativ metode er det stor grunn til å ta valget på grunnlag av vurderinger om hva de ulike metodene kan bidra med i forhold til den problemstillingen man har valgt (Kleven, 2014). Det viktigste formålet med all kvalitativ forskning er å løfte frem, beskrive, analysere og forstå informantenes forestillinger om sitt liv (Gudmundsdottir, 2011). Ved å intervju disse ungdommene ønsket jeg å få en forståelse for hvordan det kan oppleves å bo på en barneverninstitusjon.

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for kvalitativ metode, samtidig som jeg avklarer og aktualiserer ulike begrep knyttet til dette. Videre kommer det en beskrivelse av selve forskningsprosessen, og avslutningsvis vil jeg gjøre noen refleksjoner rundt kvalitet og etikk.

2.1. Kvalitativ metode

Kvalitativ forskning bygger på både ontologisk og epistemologisk forutsetning. Ontologisk forutsetning handler om at det eksisterer mange virkeligheter. Det vil si at virkeligheten blir ansett som kompleks, i stadig forandring og at den konstrueres av enkeltmennesket. Man kan

se det slik at i forskningssituasjonen kan informantene og forskeren oppfatte virkeligheten ulikt (Glesne og Peshkin, 1992, i Nilssen, 2012). Epistemologisk forutsetning omhandler at kunnskap blir konstruert i møtet mellom forskeren og informanten (Guba og Lincoln, 1998, i Nilssen, 2012).

“Vi møter det nye og ukjente med bakgrunn i de forestillingene og tankesett vi har fra før” (Nilssen, 2012, s. 68). Mine interesser og erfaringer har bidratt til valg av tema. Interesser og erfaringer inngår i min forforståelse, samt blant annet min utdanning. Dette vil ha betydning for utformingen av studien min og de valgene jeg har tatt underveis. Det er viktig at jeg som forsker er bevisst egen forforståelse og møter informantene med et så åpent sinn som mulig. Forforståelsen omhandler i tillegg til teoretisk rammeverk også en skjult bagasje som verdier, kunnskap, erfaringer, forskningsfilosofi og holdninger til området eller feltet man skal studere (Nilssen, 2012).

Jeg er utdannet vernepleier med videreutdanning i kognitiv terapi og spesialpedagogikk, og jeg har som nevnt tidligere jobbet på en barneverninstitusjon i flere år. Min forforståelse i forhold til ungdom som bor på barneverninstitusjon er at de er forskjellige som andre mennesker, og de har ulike behov og bagasje med seg. Jeg tenker at deres bagasje kan påvirke hvordan de opplever å bo på institusjonen, slik som også min bagasje påvirker hvordan jeg forstår deres utsagn. Det vil si at min forforståelse påvirker hvordan jeg tolker datamaterialet. Videre har jeg en forforståelse om at selve systemet på barneverninstitusjoner kan sette noe begrensninger for at miljøterapeutene skal kunne yte best mulig omsorg for ungdommene. Knyttet til dette tenker jeg blant annet på begrepet profesjonalitet og i hvor stor grad man er det. Videre har jeg en oppfatning om at ungdommer opplever det å bo på barneverninstitusjon svært ulikt, og hvordan det går med dem senere i livet kan variere. De har ofte med seg sårbare og vonde opplevelser fra barndommen, men hva er det som bidrar til at de kommer seg igjennom tiden de bor på barneverninstitusjon? Hva bidrar til at mennesker finner begripelighet og meningsfullhet? Hva gjør at disse ungdommene håndterer denne tiden?

Jeg har en forforståelse om at det ofte er fokus på hva som ikke fungerer på barneverninstitusjon. Jeg velger i dette prosjektet å ha et positivt blikk hvor jeg er interessert i å finne ut noe om hva informantene syntes var bra, og hva det eventuelt bør være mer av for at ungdom som bor i barneverninstitusjon skal kunne få det bedre. Jeg mener at tiden på

barneverninstitusjon vil ha betydning for hvordan det går med disse ungdommene senere i livet.

2.1.1. Bruk av intervju i kvalitativ metode

Intervju vil si en utveksling av synspunkter mellom to mennesker som prater sammen om et felles tema (Kvale og Brinkmann, 2009). Denne samtalen styres av de temaene forskeren ønsker å få mer informasjon om (Thagaard, 2013). Målsetningen med et intervju er å legge til rette for en samtale hvor man kan fremskaffe beskrivende og fyldig informasjon om hvordan mennesker opplever sin livssituasjon. Intervjuet skal være oppbygd slik at man kan få mer kunnskap som er relevant for problemstillingen. Et kvalitativt intervju er særdeles godt egnet for å få frem informantenes opplevelse av egen livssituasjon, som innebærer deres tanker, følelser og erfaringer (Dalen, 2013). Gjennom å få snakket med ungdommene ville jeg kunne få et innblikk i deres tanker og erfaringer i forhold til deres opplevelse av det å bo i en barneverninstitusjon. Jeg tenkte at en slik nærhet til informantene, gjennom at jeg var interessert i det de sa ved å lytte til dem, kunne bidra til at de ønsket å fortelle meg om sine opplevelser.

Jeg har brukt semi-strukturert intervju, som vil si en delvis strukturert tilnærming. Jeg hadde temaene og spørsmålene klare på forhånd. Rekkefølgen kan variere underveis i intervjuet, men jeg valgte å følge intervjuguiden min. Dette fordi jeg syntes at rekkefølgen på spørsmålene hadde en veldig naturlig oppbygning. Ved semi-strukturert intervju kan forskeren på en måte følge informantenes fortelling, samtidig som man kan stille utdypende spørsmål og sørge for at man snakker om de temaene som er relevante for problemstillingen (Thagaard, 2013).

For å kunne forstå semi-strukturert intervju som en tilnærming for å innhente data, kan det være greit å beskrive begrepet fenomenologi (Kvale og Brinkmann, 2009). Når man bruker begrepet fenomenologi i kvalitativ metode viser man til *“en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter”* (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 45). Jeg valgte semi-strukturert intervju fordi jeg ønsket å få et innblikk i dagligdagse tema i informantenes liv ut i fra deres perspektiv. Dette ga meg også

mulighet til å gå i dybden på det informantene fortalte. Semi-strukturert intervju ville kunne gi meg et indirekte innblikk i informantenes egne tanker, følelser og erfaringer.

Intervjuerens rolle og fremtreden er særdeles viktig ved gjennomføringen av intervju. Intervjueren har ansvar for å skape en atmosfære preget av fortrolighet. Dette skal bidra til at informanten åpner seg, føler seg trygg og har lyst til å fortelle om sine synspunkter og erfaringer. Intervjueren bør vise støtte og empati, og samtidig være lyttende og nysgjerrig (Thagaard, 2013). Et godt gjennomført intervju kunne være positivt både for meg som forsker og for informanten. For informanten kan det sees på som en god opplevelse, med tanke på at en annen viser interesse og engasjement for dens erfaringer og synspunkter.

2.2. Forskningsprosessen

2.2.1. Intervjuguide

Intervjuguiden skal omhandle de temaer og spørsmål som er nødvendige for å kunne belyse de sentrale områdene i forskningsprosjektet. Temaene og spørsmålene i intervjuguiden skal være relevante i henhold til studiens mål om å belyse problemstillingen (Dalen, 2013). Før datainnsamlingen utarbeidet jeg en semi-strukturert, tematisk intervjuguide (se vedlegg 1). Spørsmålene var formulert som åpne for at det som informanten selv så på som vesentlig skulle komme frem. Det er viktig at intervjueren forsikrer seg om at informanten har fått gitt uttrykk for det som føles viktig for han eller henne (Thagaard, 2013). Jeg har hatt et noe salutogent perspektiv, hentet fra Aaron Antonovsky, hvor jeg har brukt begrepene begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet når jeg har uformet deler av intervjuguiden min (Antonovsky, 2013). Dette vil si i forhold til de spørsmålene som forsøker å finne svar på hva som har bidratt til at ungdommene har klart å håndtere livet og hvilke faktorer som har hjulpet dem til å finne begripelighet og meningsfullhet.

I intervjuguiden kan man anvende «traktprinsippet». Det vil si at intervjuet er bygd opp slik at man starter med lette spørsmål. Spørsmål som kan skape emosjonelle reaksjoner hos informanten bør komme litt ut i intervjuet, mens avslutningen av intervjuet bør være preget av avslappet stemning (Thagaard, 2013). Min intervjuguide kan sies å være bygd opp etter

«traktprinsippet», og den kan sees på som å være inndelt i fire deler. Jeg har brukt åpne spørsmål, da jeg synes dette er viktig for at ungdommene skal kunne få anledning til å fortelle og samtidig gjøre det mulig å belyse min problemstilling. Jeg starter guiden med noen innledende spørsmål hvor ungdommene kan fortelle litt om seg selv. Videre bes de si noe om den tiden de bodde på barneverninstitusjon og ulike sider ved dette. Deretter er spørsmålene knyttet til deres liv i dag, og den betydningen de mener at institusjonsoppholdet har hatt for dem. Siste del av intervjuguiden omhandler deres drømmer og fremtidsplaner. Den tiden hvor ungdommene bodde på institusjonen og deres opplevelse av denne er viet mest plass i intervjuguiden.

2.2.2. Valg av deltakere

Intervju er en særlig egnet metode for å kunne få informasjon om hvordan informantene forstår og opplever seg selv og sine omgivelser. Når man skal gå i dybden på et lite tema og få forståelse for dette er det hensiktsmessig med strategisk utvalg. Det vil si at forskeren velger informanter på grunnlag av kvalifikasjoner og egenskaper som er strategiske i forhold til studiens innhold. Kvalitative studier baserer seg på nettopp strategiske utvalg (Thagaard, 2013).

Jeg kontaktet en av de voksne som arbeider i Forandringsfabrikken per telefon i desember 2014. Årsaken til at jeg valgte å ta kontakt med akkurat Forandringsfabrikken var fordi den består av engasjerte ungdommer fra hele landet, og det var ikke relevant for min oppgave å ha informanter fra samme institusjon. Samtidig hadde jeg tanker om at det ville være positivt for min undersøkelse å rekruttere informantene der ifra fordi denne organisasjonen arbeider for at barn og unges erfaringer og råd kan bidra til forandring. Barneverninstitusjoner har vært gjenstand for mye diskusjon, og dette har resultert i blant annet etablering av denne organisasjonen som ble stiftet i 2004, i Kristiansand. Forandringsfabrikken vil bidra til å endre blant annet barnevernet ut ifra svarene fra barn og unge. Det essensielle er at utvikling bygd på svarene fra dem det gjelder, vil kunne bidra til å bedre kvaliteten i tjenestene. Barn og unge blir invitert med i Forandringsfabrikken som «proffer», for å kunne dele erfaringer og gi råd til forandring. Organisasjonen sitt mål er at barn og unge er med på å bestemme i forhold til den hjelpen de skal motta. Barnevernsproffene ble etablert i 2009. Dette er barn og unge som

per i dag får hjelp fra barnevernet. De er mellom 8 og 22 år, og de kommer fra rundt omkring i hele Norge (Forandringsfabrikken).

Informantene ble valgt på bakgrunn av noen kriterier og i samtalen med den ansatte i Forandringsfabrikken formidlet jeg kriteriene for deltakelse. Noen uker senere fikk jeg bekreftelse fra henne per mail om at hun hadde tre jenter som oppfylte studiens kriterier og som ønsket å stille til intervju. Jeg kontaktet de tre jentene per telefon og forklarte dem hva Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) var, og at jeg måtte vente på godkjenning fra dem før jeg kunne gjennomføre intervjuene. Gjorde også avtale med dem om når jeg ville ta kontakt med dem igjen. Jeg kontaktet dem etter godkjenning fra NSD, og avtalte tidspunkt for intervjuene per telefon. Sendte også SMS til dem slik at de skulle ha det skriftlig. Dagen før intervjuene sendte jeg dem igjen SMS for påminning. Tre til ti informanter kan være formålstjenlig i mindre studier (Dukes, 1984, i Postholm, 2010). Studiens tidsramme bidro til begrensinger med tanke på antall informanter.

2.2.3. Forskningsdeltakerne

Kriteriene jeg satte for informantene var at de skulle ha bodd på en barneverninstitusjonen i løpet av deres ungdomstid, og ha flyttet ut for ikke så lenge siden. Jeg ønsket at de skulle være rundt 20 år, og at de skulle ha deres opplevelser av å bo i institusjon friskt i minne med tanke på tid. Hvilken barneverninstitusjon de hadde bodd på var ikke relevant for studien, da formålet var å kunne få et innblikk i deres *opplevelser* av å bo på en institusjon. Informantene i denne studien har fått fiktive navn, og deres eksakte alder opplyses ikke. Dette for å kunne sikre konfidensialitet. De tre jentene er mellom 18-21 år. Jeg har valgt å kalle dem Sara, Hanna og Emma. Sara flyttet på omsorgsinstitusjon da hun var 14 år. Hanna var 15 år da hun flyttet på akuttinstitusjon, og etter en stund flyttet hun på en omsorgsinstitusjon. Emma flyttet på en akuttinstitusjon da hun var 14 år, og deretter videre i en omsorgsinstitusjon. Det vil komme en presentasjon av informantene i kapittelet *empiri, analyse og drøfting*.

2.2.4. Informert samtykke og konfidensialitet

Deltakelse i forskning som omfatter mennesker krever informantenes informerte og frie samtykke. I forkant av intervjuene gikk jeg igjennom et skriv jeg hadde laget til ungdommene, "*Invitasjon til deltakelse i undersøkelse om ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon*". Her ga jeg litt informasjon om meg selv, samt tema og formålet med studien. Videre orienterte jeg om kriterier for utvalg av informanter og hvilken metode jeg skulle benytte. Informantene ble informert om at jeg skulle bruke lydopptaker, hvem som skulle ha tilgang til lydopptakene og hvor lenge disse skulle oppbevares. De fikk også informasjon om at jeg har taushetsplikt, og at all informasjon av personlig art vil bli behandlet konfidensielt. Viste videre til anonymisering og at de vil bli gitt fiktive navn i den ferdige rapporten (NESH, 2014). Jeg ga dem også opplysninger om at jeg hadde fått godkjenning i februar 2015 fra Personvernombudet for forskning; Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS til å gjøre denne studien. Deretter orienterte jeg informantene om at det er frivillig å delta på studien, og at de når som helst kan trekke sitt samtykke uten å oppgi noen grunn (NESH, 2014). Til slutt i informasjonsskrivet ble informantene bedt om å signere samtykkeerklæringen (se vedlegg 3).

2.2.5. Utprøving av intervju

I forkant av intervjuene gjennomførte jeg et prøveintervju. Dette for å få prøve meg selv som intervjuer, slik at jeg kan føle meg sikrere i selve intervjusituasjonen. Det kan være en fordel å kunne teste ut selve intervjuguiden, og også det å bruke lydopptaker (Dalen, 2013). Jeg syntes at intervjuguiden fungerte greit, og at også rekkefølgen på spørsmålene var naturlig. Det jeg oppdaget underveis i prøveintervjuet og også reflekterte rundt i etterkant, var at ved å bare spørre de spørsmålene som stod på intervjuguiden så kunne jeg få tynne beskrivelser i stedet for *tykke* som var ønskelig. Jeg trente derfor for meg selv på det å stille åpne spørsmål som oppfølgingsspørsmål, da jeg var klar over at jeg ville kunne få bruk for dette i selve intervjuene. Ved bruk av oppfølgingsspørsmål inviterer man informantene til å fortsette å snakke om det samme temaet, samt at det bidrar til mer utfyllende kommentarer (Thagaard, 2013).

2.2.6. Intervju og transkribering

Da jeg tidligere har jobbet som miljøterapeut ved en barneverninstitusjon var jeg i forkant av intervjuene særlig bevisst på min rolle som forsker, og at jeg ikke skulle gå inn i noen form for terapeutrolle (Dalen, 2013). I løpet av intervjuene kom det frem flere svært sensitive tema som det virket til at informantene hadde behov for å snakke om, noe jeg hadde regnet med. Dette til tross for at mine spørsmål i intervjuguiden var noe utformet med et positivt blikk med utgangspunkt i begrepene begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet hentet fra Aaron Antonovsky (Antonovsky, 2013). I guiden var det jo allikevel spørsmål som omhandlet ungdommenes opplevelser av eksempelvis egen barndom og ungdomstid, hvor sensitive tema spesielt var fremtredende. Jeg var da bevisst egen rolle som forsker, og brukte prober for å gi bekræftelse til informantene, og for å vise interesse for det som ble sagt (Thagaard, 2013). Dette hjalp meg til å ikke gå inn i noen terapeutrolle.

Bruk av lydopptak sees ikke på som anonymt, og derfor var min studie meldepliktig. Altså før jeg kunne gjøre intervjuene måtte jeg søke om tillatelse fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Personvernombudet vurderte prosjektet og fant behandlingen av personopplysninger som tilfredsstillende i henhold til kravene i personopplysningsloven § 31 (se vedlegg 2). Intervjuene ble gjennomført i uke 8 i februar 2015, i løpet av to dager. Intervjuene fant sted på et rom jeg hadde reservert ved NTNU, Dragvoll. Hvert enkelt intervju tok mellom 40 minutter, og 1 time og 20 minutter. Det anbefales sterkt å bruke lydopptak, fordi det er en god måte å ta vare på informantenes egne uttalelser (Dalen, 2013). Jeg brukte lydopptak slik at jeg kunne konsentrere meg om informantenes og deres fortellinger, og for at jeg på best mulig måte skulle være tilstede under intervjuene. Etter hvert intervju noterte jeg egne refleksjoner rundt gjennomføringen av intervjuene i en egen loggbok. Jeg valgte å ikke notere underveis fordi dette kunne virke forstyrrende i forhold til både informantenes og mitt eget fokus. Jeg tenkte at det ville virke mer naturlig dersom jeg ikke noterte, og jeg hadde heller ikke noe behov for å noteres underveis.

Etter gjennomføringen av intervjuene startet prosessen med organiseringen og bearbeidningen av det innsamlede datamaterialet (Dalen, 2013). Jeg valgte å starte med transkriberingen samme uke som gjennomføringen av intervjuene, da jeg ønsket å ha dem friskt i minne. Jeg transkriberte alle intervjuene selv. Ved å gjøre dette får forskeren en helt unik anledning til å

bli godt kjent med datamaterialet. Transkribering vil si at man omformer lydopptakene til tekst (Dalen, 2013). Når jeg transkriberte skrev jeg ned all tekst, samt pauser og latter og lignende. Dette tok lang tid og var en omfattende prosess. Neste steg i forskningsprosessen var analyse og tolkning av datamaterialet jeg hadde transkribert.

2.3. Analyse og tolkning

Begrepet hermeneutikk betyr uttrykk, tolkning og oversettelse (Lægreid og Skorgen, 2001, i Nilssen, 2012). Forskeren skal forsøke å gå bak informantenes fortellinger, og få tak i de begrunnelsene, holdningene og refleksjonene som ligger til grunn for det som blir sagt og gjort (Nilssen, 2012). For å kunne finne mening må man som forsker veksle mellom helhet og del i forhold til sitt datamateriale underveis i analyseprosessen. Dette fordi man skal kunne forstå delene ut ifra helheten og motsatt, noe som er et prinsipp som hermeneutikken bygger på (Thagaard, 2013).

Jeg startet analyseprosessen med å skrive ned en egen oversikt over hva en analyseprosess består av trinnvis. Dette for å gjøre det enklere for meg å vite hva jeg skulle gjøre. Deretter startet jeg med å lese igjennom alle intervjuene flere ganger, for å gjøre meg godt kjent med materialet (Thagaard, 2013). Jeg noterte i en loggbok underveis for å få nedtegnet egne refleksjoner rundt innholdet i intervjuene. Ved å gå igjennom intervjuene grundig klarte jeg å få en oversikt over de mest fremtredende trekkene ved datamaterialet. Videre var jeg interessert i få tak i hva det var ungdommene egentlig sa noe om, og hva det var de forsøkte å få frem i sine fortellinger.

Som nevnt tidligere har jeg valgt studiens tema på bakgrunn av egne interesser og erfaringer. Dette har påvirket hvordan jeg har tolket og analysert datamaterialet. Jeg var allikevel noe bevisst på å legge til side min forforståelse. Analysen vil si en prosess hvor forskeren forsøker å få mening ut av sitt datamateriale (Postholm, 2010). Etter å ha gjort meg godt kjent med datamaterialet startet jeg å kode. Å kode data vil si at man betegner utsnitt i teksten med begreper som beskriver meningsinnholdet i teksten (Thagaard, 2013). Jeg brukte åpen koding. Formålet med åpen koding er å finne begrep som kan inngå i kategorier (Dalen, 2013). Jeg fant mange ulike koder, og det neste trinnet i analyseprosessen var å forsøke å finne kategorier som kodene kunne inngå i.

Data som omhandler samme tema, klassifiseres til samme kategori (Thagaard, 2013). Hensikten med å lage kategorier er at man lettere skal kunne forstå innholdet i materialet på et mer fortolkende og teoretisk nivå (Dalen, 2013). Da jeg skulle finne kategorier var det viktig for meg å ha fokus på det som var mest relevant og fremtredende i forhold til prosjektets problemstilling. Jeg hadde også noe fokus på de tre begrepene begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. Denne prosessen resulterte i fire kjerne-kategorier som beskriver det sentrale ved disse ungdommene sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. Disse var omsorg, aktivitet, mestring, nettverk. På grunn av begrensninger i forhold til størrelsen på oppgaven valgte jeg å se enda nærmere på kategoriene og innholdet i disse. Jeg kom da frem til at utsagnene til de tre informantene i hovedsak omhandlet følgende kategorier:

OMSORG	AKTIVITET	FAMILIE	VENNER
--------	-----------	---------	--------

I forhold til mestring så kunne dette inngå i kategorien aktivitet. De endelige kategoriene og de utsagnene som disse rommer viser til det de tre informantene uttrykker som mest betydningsfullt for dem i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. Videre lagde jeg en kort historie som skulle være informativ om hver av de tre informantene. Deretter jobbet jeg videre med sitatene og plasserte alle relevante sitater fra dem alle tre under hver kategori og igjen under de ulike kodene. Så plukket jeg ut fra et til flere sitater under hver kode som var representative i forhold til informantenes uttalelser. Dette var en vanskelig prosess fordi det var så mange innholdsrike sitater som beskrev ungdommenes opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. Jeg valgte bevisst å bruke sitater fra de ulike informantene for å få frem alle tre sine fortellinger. Underveis gikk jeg tilbake til empirien for å sikre at de kategoriene jeg hadde kommet frem til utgjorde det som var mest fremtredende og selve hovedtyngden i datamaterialet. Jeg var også opptatt av å sikre at jeg ikke hadde oversett viktige utsagn i de transkriberte intervjuene. De sitatene man bør lete etter er de som fanger opp det essensielle, sitater som forekommer sjelden og de som kan stå som eksempler for mange (Dalen, 2013).

Videre gjorde jeg en tolkning av hva som lå bak de ulike sitatene. I analyseprosessen har jeg beveget meg mellom helhet og del mellom sitatene jeg har plukket ut og intervju-transkriptet for å kunne få en bedre forståelse. Det man kaller den hermeneutiske sirkel indikerer at

tolkning består av bevegelser mellom helhet og del. Dette vil si mellom det som blir fortolket og konteksten, men også mellom det som blir fortolket og forskerens forforståelse (Nilssen, 2012). Deretter forsøkte jeg å se begrepene omsorg, aktivitet, familie og venner i lys av teori og drøfte. Jeg knyttet også disse kategoriene opp imot det salutogene perspektivet. Det er viktig at man knytter informantenes utsagn, altså empirien, til teori ved at man tolker deres utsagn og setter dem inn i en teoretisk ramme (Dalen, 2013). Til slutt gjorde jeg en oppsummerende drøfting og konklusjon i et avsluttende kapittel. Til tross for at jeg har tatt noe utgangspunkt i Antonovskys sine begreper så har jeg i hovedsak gjort en induktiv studie.

Presentasjonen av funn er organisert ut ifra kategoriene og innholdet i disse. I forhold til sitatene så er de noe redigert på det viset at det er tatt bort ord som ble ansett som overflødige. Ungdommene brukte eksempelvis “på en måte” og “liksom” veldig ofte. På grunn av hyppig bruk valgte jeg å redigere bort noen ord for å gjøre sitatene kortere og mer forståelige. Sitatene er også noe redigert for å kunne ivareta anonymisering.

2.4. Kvalitet og etiske betraktninger

Kvalitet i kvalitativ forskning er forbundet med *studiens pålitelighet, gyldighet og overførbarhet* (Postholm, 2010). Pålitelighet omhandler hvorvidt studien er gjennomført på en troverdig måte. Gjennom å gi presise beskrivelser av forskningsprosessen, kan forskeren gjøre studien transparent eller gjennomsiktig. Dette for at leseren skal kunne ta stilling til studiens pålitelighet (Dalen, 2013).

I fenomenologiske studier ser man kvaliteten på studiet som en direkte følge av evnen forskeren har til å behandle og tolke datamaterialet. Dermed blir forskeren sett på som det viktigste instrumentet for å kunne sikre kvalitet i en slik studie. I min studie har jeg i metodekapittelet beskrevet meg selv for å synliggjøre min subjektivitet, da for at leseren skal kunne se de ulike analysene og tolkningene i lys av forskerperspektivet. For å sikre kvalitet har jeg også beskrevet min individuelle teori som omfatter mine erfaringer og opplevelser. Videre har jeg redegjort for egne interesser og yrkeserfaring (Postholm, 2010). Man må som forsker kunne dokumentere sin forskningsprosess slik at den kan gjennomgås og godkjennes, for å kunne vise til pålitelighet i studien (Lincoln og Guba, 1985, i Postholm 2010). For å kunne gjøre min studie mest mulig troverdig har jeg i metodekapittelet nøye beskrevet

forskningsprosessen og de valgene jeg har tatt underveis. Dette med tanke på eksempelvis valg av informanter, valg av metode, utforming av intervjuguiden, gjennomføring av prøveintervju, bruk av lydopptaker for å sikre datamaterialet for videre bearbeiding, og hvordan jeg har jobbet med analysen.

I forhold til nytteverdien av funn i kvalitative studier kan man bruke begrepet *naturalistisk generalisering*. Med dette menes at resultatene av studien ikke uten videre kan overføres til andre settinger (Postholm, 2010), men kunnskap kan komme til nytte og overføres til liknende settinger ved hjelp av detaljerte og *tykke beskrivelser* (Geertz, 1973, i Postholm, 2010). Hensikten med tykke beskrivelser er at *«leseren av teksten kan kjenne igjen sin egen situasjon i beskrivelsen, og erfaringer og funn som er beskrevet i teksten, kan dermed også oppleves som nyttig for egen situasjon»* (Postholm, 2010, s. 131).

De forskningsetiske retningslinjene er utarbeidet for å blant annet hjelpe forskere til å reflektere rundt egne etiske oppfatninger og holdninger, og punkt 22 omhandler at *«forskere har et spesielt ansvar for utsatte gruppers interesser i løpet av hele forskningsprosessen»* (NESH, 2006). I min studie kan informantene sees på som en noe utsatt gruppe, da de ble intervjuet om et vanskelig tema som kan bidra til å gjøre dem sårbare. De er også relativt unge. I utformingen av intervjuguiden, samt i gjennomføringen av intervjuene har jeg tatt hensyn til at det ikke skulle bli for vanskelig for hverken dem eller meg. Jeg fant derfor en form for positiv innfallsvinkel og tok noe utgangspunkt i Antonovsky sitt salutogene perspektiv. Jeg mente at ved å gjøre dette kunne jeg ha mer fokus på hva de hadde opplevd som var bra i tiden de bodde i barneverninstitusjon. Selv om jeg spurte om styrkene så kom informantene inn på det som hadde vært vanskelig for dem i denne tiden. Jeg brukte en positiv innfallsvinkel også for å kunne ivareta det at de er såpass unge med tanke på at de ikke skulle si mer enn de på forhånd hadde tenkt. Jeg reflekterte rundt overgangen fra rollen som terapeut til forsker i forkant av intervjuene. Underveis hadde jeg fokus på å ikke forlede informantene til å si mer enn de ønsket, men samtidig få frem tilstrekkelig relevant datamateriale.

Informantene har rett til å beskytte sitt privatliv. Det er særdeles viktig for meg å ivareta informantenes anonymitet og konfidensialitet. Jeg har ivaretatt dette ved å tilsløre deres identitet i utformingen av funnene ved å begrense beskrivelse av forhold som kan bidra til å identifisere informantene. Dette for eksempel ved å begrense biografisk informasjon og informasjon om deres familier, samt bruk av fiktive navn (Thagaard, 2013).

2.5. Metodekritikk

I fenomenologiske studier kan forskeren kun forholde seg til informantenes utsagn, forestillinger og oppfatninger. Det er informantenes subjektive opplevelser som står i fokus for forskningen, og andre mennesker kan ha hatt andre opplevelser i forbindelse med samme fenomen. Forskeren kan ikke kontrollere om informantenes utsagn stemmer med det som faktisk skjedde, og kan heller ikke betrakte informantenes opplevelser som usanne eller feil (Postholm, 2010). Når jeg som forsker skal være kritisk i forhold til det å bruke intervju som datainnsamlingsmetode så kan jeg tenke at de dataene jeg sitter igjen med baserer seg kun på informantenes åpenhet og ærlighet. Videre kan jeg tenke at det de velger å formidle kan være kun deler av deres sannhet og at de eksempelvis kan holde tilbake informasjon om det som faktisk skjedde da de bodde i barneverninstitusjonen. På den andre siden så har jeg valgt kvalitativ metode og intervju fordi jeg nettopp er opptatt av deres opplevelser. Å bruke intervju som metode er en tilstrekkelig måte å samle inn data på for å kunne fange opp informantenes subjektive opplevelser av et fenomen (Postholm, 2010).

3. STUDIENS TEMATIKK

3.1. FNs konvensjon om barnets rettigheter

I FNs konvensjon om barnets rettigheter har alle barn rett til å ikke bli skilt fra sine foreldre mot sin vilje *«unntatt når kompetente myndigheter, som er underlagt rettslig prøving, i samsvar med gjeldende lover og saksbehandlingsregler, beslutter at slik atskillelse er nødvendig av hensyn til barnets beste»* (Barne- og familiedepartementet, 2003, s. 11). I FNs konvensjon om barnets rettigheter påpekes det at barn ikke skal plasseres utenfor hjemmet, såfremt at dette ikke er nødvendig for barnets beste. Det vises videre til at eksempelvis barnverntjenesten sees på som en kompetent myndighet. Når barneverntjenesten legger frem sin sak som angår barnets beste er de underlagt rettslig prøving i Fylkesnemnda. Dette er et statlig organ som kan beslutte å skille barn fra sine foreldre med grunnlag i barnevernloven.

3.1.1. Omsorgsovertakelse etter barnevernloven

Barnevernets virksomhet reguleres i hovedsak av barnevernloven (Lov nr. 100/1992).

Barnevernloven bygger på verdier med utgangspunkt i fire grunnleggende prinsipper. Disse er hensynet til barnets beste, det biologiske prinsipp, prinsippet om riktig hjelp til rett tid og det mildeste inngreps prinsipp (NOU 2009:8).

Formålet med barnevernloven er «å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår» (§ 1-1 i Barnevernloven, 1992).

I kapittel 4 i barnevernloven finner man hvilke forhold som sees på som skadelige og hvilke tiltak man kan iverksette. Som nevnt tidligere er barnets beste et overordnet prinsipp, noe som fastslås i begynnelsen av dette kapittelet ved «... anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen» (§ 4-1 i Barnevernloven, 1992). Barnevernloven rommer ulike lovhemler der plassering utenfor hjemmet sees på som nødvendig for barnets beste, og også for å kunne oppfylle barnevernlovens formål. § 4-12 er en av disse og dette innebærer at Fylkesnemnda kan fatte vedtak om omsorgsovertakelse og plassering av barnet utenfor hjemmet, grunnet alvorlig svikt i barnets oppvekstssituasjon (§ 4-12 i Barnevernloven, 1992). De tre informantene har bodd på barneverninstitusjon, og i deres tilfelle på omsorgsinstitusjon, som rommer § 4-12 for plassering utenfor hjemmet grunnet omsorgssvikt i ulik grad. Det vil si at omsorgen i hjemmene deres ikke har vært god nok for deres utvikling og livskvalitet, og at det i Fylkesnemnda, etter barnevernloven, har blitt fattet vedtak om at det å flytte på barneverninstitusjon har vært til deres beste.

3.1.2. Statistikk

Barn og unge med barnevernstiltak i løpet av 2013 var 53 150, sammenlignet med 53 198 i 2012 og 52 098 i 2011. Altså i 2013 fikk 83 prosent hjelpetiltak, mens 17 prosent fikk omsorgstiltak. Dette tilsvarer 44 072 på hjelpetiltak, og 9078 på omsorgstiltak. Av barn og unge med tiltak på slutten av 2013 var 39 prosent plasserte utenfor hjemmet, enten som

hjelpe- eller omsorgstiltak. Dette tilsvarer 14 500 barn og unge. 7 av 10 var plassert i fosterheim i 2013. Det var omkring 650 barn og unge i beredskapsheim på slutten av året, og nesten 2350 bodde i et bosted med oppfølging, eller fikk økonomisk hjelp til hybel. 1246 barn og unge var plassert i institusjon ved utgangen av 2013, sammenlignet med 1279 ett år tidligere. Statistikken viser at aktiviteten i selve barnevernsinstitusjonene gikk ned med 2,6 prosent fra 2012 til 2013. Fra 2009 til 2013 var nedgangen av barn og unge plassert i barneverninstitusjon på 19,4 prosent (SSB, 2014).

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) ble opprettet i 2004 og er en del av det statlige barnevernet i Norge. Etaten overtok oppgaven som tidligere ble ivaretatt av fylkeskommunen. Da den nye organiseringen trådte i kraft i 2004 overtok staten ansvaret for driften av barneverninstitusjonene (Kvaran og Holm, 2012). En av Bufetat sine hovedoppgaver på barnevernområdet er å etablere og drifte statlige barneverninstitusjoner, og godkjenne private og kommunale institusjoner som benyttes etter barnevernloven. Bufetat strekker seg over hele landet, og består av fem regionale barnevernsmyndigheter. Disse er region nord, sør, øst, vest og Midt-Norge. Videre styres Bufetat av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som har selve forvaltningsansvaret for barnevernloven. I 2014 ble Bufdir fagorgan for hele barnevernet, det vil si både det kommunale og det statlige. Bufetat og Bufdir er underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) som har det overordnede ansvaret for barnevernet i Norge (Bufdir, 2014).

3.2. Organisering av tilbud for ungdom i barneverninstitusjon

Det finnes forskjellige typer barneverninstitusjoner i Norge. De fleste av disse er innrettet mot ungdom. Barn under 12 år blir som regel plassert i fosterhjem. Barneverninstitusjonene drives av det offentlige (Bufetat og kommunene), samt ideelle organisasjoner og andre private aktører. Bufetat godkjenner private og kommunale barneverninstitusjoner, og tilbyr også egne institusjonsplasser. En type institusjon er akuttinstitusjoner. Dette er et tilbud for barn og unge som har behov for hjelp og tiltak på kort varsel, og bakgrunnen for plasseringen er ulike former for kriser. Videre har man institusjoner for ungdom, hvor aldersgruppen er 12 til 18 år. Noen tilbyr korttidsopphold, og andre langtidsopphold. Langtidsinstitusjonene har ofte egne hybler hvor ungdommene bor i den siste fasen av oppholdet, og kan også engasjere seg i ettervern for ungdommene (Bufdir).

Noen institusjoner er for ungdom med alvorlige atferdsvansker, mens andre er for ungdom som ikke kan bo hverken hjemme hos foreldrene eller i fosterhjem grunnet ulike årsaker. Når ungdom bor i institusjon deltar de i dagliglivet der sammen med de ansatte og de andre beboerne. Videre går de ofte på vanlig skole og deltar på aktiviteter på fritiden. De fleste av ungdommene har både kontakt og samvær med sin familie (Bufdir). De ungdommene jeg har intervjuet har bodd i statlige omsorgsinstitusjoner for ungdom som er drevet av Bufetat. To av dem bodde også en stund i akuttinstitusjon før de ble videre plassert i omsorgsinstitusjon, men i intervjuene om deres opplevelser av å bo i barneverninstitusjon så henviser de som oftest til den tiden de bodde i omsorgsinstitusjonen. To av dem har gått på skole tilknyttet institusjonen de bodde på i en periode, mens den tredje har kun gått på vanlig skole. I forhold til å delta på regelmessige organiserte fritidsaktiviteter, så var det ingen av dem som refererte til erfaringer rundt dette i den tiden de bodde på barneverninstitusjonen. Alle tre viser til kontakt og samvær med deler av sine familier i denne perioden.

Diskusjonene rundt institusjonsplassering av ungdom har vært mange. En slik plassering kan sees på som et onde, men også et gode og en ny mulighet. Ofte har ungdom vært igjennom en rekke tiltak som ikke har gitt dem tilstrekkelig hjelp, og i slike tilfeller kan plassering i barneverninstitusjon være en siste mulighet for å arbeide med forandring og utvikling. De har behov for omsorg, men også høyt kvalifiserte miljøterapeutiske innsatser. Miljøterapi kan forstås som et arbeid som innebærer å legge til rette eller organisere for å kunne gjøre forandring og utvikling hos ungdommene mulig. Larsen (2015) viser til følgende eksempel på en primær miljøterapeutisk oppgave som institusjonen kan jobbe ut ifra:

Den primære miljøterapeutiske oppgaven er: å (sikre) legge til rette miljøet slik at dårlig integrerte barn og ungdommer gis muligheter til å arbeide med sin utvikling og forandring. Dette muliggjøres gjennom at: institusjonen tilbyr tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner som innholdsmessig er troverdige for at barnet eller den unge skal kunne utvikle større selvstendighet og forbedret sosial kompetanse (Larsen, 2015, s. 26).

For å kunne fungere sammen med andre mennesker etter institusjonsoppholdet er blant annet utvikling av sosial kompetanse viktig. Her vil måten miljøterapeutene møter ungdommene på bli vesentlig, da de gjennom dette får nye relasjons- og samspillserfaringer. Ungdom som bor i barneverninstitusjon har ofte vonde og negative relasjonserfaringer med seg, som har bidratt til utvikling av samspillsforstyrrelser. I en studie av Horneman (1996) vises det til hvor avgjørende og viktig relasjonen til miljøterapeutene oppleves av ungdom i den tiden de bor i

barneverninstitusjon (Larsen, 2015). Informantene i min studie uttrykker gjennomgående i intervjuene det behovet de hadde for å motta omsorg fra ansatte i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. De viser også til ulike og noe negative relasjonserfaringer fra den tiden de bodde hjemme, og hvor stor betydning det var for dem å ha en god relasjon til en ansatt eller flere. I den forbindelse var det viktig for ungdommene å føle at disse enkeltpersonene virkelig brydde seg om dem.

Ungdom som flytter i institusjon har ofte hatt uklare og varierende grenser. Disse skiftende grensene kan i stor grad knyttes til foreldrenes dagsform. I tillegg har ungdommenes relasjoner til foreldrene ofte vært kjennetegnet ved avvísninger, devalueringer og krenkelser. I ekstreme tilfeller har barnet «blitt den voksne» og den voksne «har blitt barnet». Ustabilitet i forhold til grenser og negative tilbakemeldinger fra foreldrene er noe av det som kan bidra til å blokkere normale utviklingsmuligheter hos barnet, noe som kan resultere i forvirring og engstelse. Herav kan også barnets nysgjerrighet og lyst til å utforske blokkeres. I forhold til grenser vil miljøterapeutens utførelse av sin rolle være vesentlig. Han blir en del av den miljøterapeutiske strukturen ved å tydeliggjøre og ivareta grensene. En slik struktur kalles grunnstrukturen. Tilbakevendende strukturer skal kunne romme ungdommenes problemer og angst og forvirring når dette oppstår. Samtidig skal strukturene kunne representere normalforventinger og gi mulighet for å gjøre seg nye og mer hensiktsmessige erfaringer. Dette kan være gjennom blant annet vekking og faste måltider i løpet av dagen. Grunnstrukturen er viktig å opprettholde, da ungdommene ofte kommer fra ustrukturerte og kaotiske familier. Miljøterapeutene må arbeide sammen for å opprettholde og representere denne, fordi en slik struktur over tid vil kunne gi ungdommene mulighet til å arbeide med å endre sitt indre kaos til en mer funksjonell indre organisering.

Miljøterapeuten har et ansvar for å være tilgjengelig, samt behjelpelig i forhold til det ungdommene ikke klarer selv. I dette arbeidet er det viktig at miljøterapeuten er bevisst å ikke ta over oppgaver eller utfordringer som han eller hun kan løse selv. Utvikling av ungdommene sine ressurser er også en vesentlig del av det miljøterapeutiske arbeidet. Slik miljøterapi forstås og praktiseres forankres i hovedsak i ideen om individualitet og selvstendighet. For å kunne tilpasse tilbudet ut i fra individuelle behov må en forståelse av deres utviklingsmessige nivå, samt hvilke ressurser de har i form av støtte gjennom familie og nettverk ligge til grunn (Larsen, 2015).

I rapporten «*Kvalitet i barneverninstitusjoner*» gis det uttrykk for at miljøterapi er et så bredt felt, at det er opp til de ulike institusjonene å komme frem til hvordan de ønsker å utøve terapien (Bufdir, 2010).

3.2.1. Tidligere forskning

Det er gjort forskning i Norge ved ulike aspekter ved institusjonstilbudet som for eksempel i Bufdir (2010) sin rapport om «*Kvalitet i barneverninstitusjoner*». Videre er det gjort en del forskning i forhold til ulik problematikk og andre aktuelle tema som eksempelvis medbestemmelse sett i sammenheng med det å bo på institusjon. Jeg finner ikke å mye forskning om ungdoms opplevelser av å bo i barneverninstitusjon, men kan vise til boka «*Sammen om barnevern*», der 11 ungdommer i alderen 18-27 år forteller sine fortellinger og hvor noen av dem har bodd på barneverninstitusjon (Follesø, 2006). I forhold til ungdoms opplevelser av å bo i barneverninstitusjon sett i et salutogent perspektiv finner jeg heller ikke så mye forskning. Her kan jeg vise til Gunhild Neerland (2012) sin masteroppgave «*Ungdom i barneverninstitusjoner sin opplevelse av sammenheng (OAS)*», hvor 6 ungdommer som bodde i barneverninstitusjon i alderen 16-18 år ble intervjuet. Min forskning tar utgangspunkt i intervju med tre ungdommer i alderen 18-21 år, og baserer seg på deres opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. De intervjues relativt kort tid etter at de har flyttet ut av institusjonen. Forskningen rundt deres opplevelser er også noe sett i et salutogent perspektiv.

4. TEORETISKE PERSPEKTIVER

Jeg har valgt det salutogene perspektivet fordi jeg i hele studien har hatt fokus på hva informantene opplevde som bra og betydningsfullt i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. Jeg har vært opptatt av å få et innblikk i hva som kan ha bidratt til å skape helse, utvikling og fremgang i deres livssituasjoner (Larsen, 2015). Det salutogene perspektivet har vært styrende for utformingen av intervjuguiden min og spørsmålene mine, og jeg hadde fokus på dette da jeg gjennomførte intervjuene. De teoretiske perspektivene i dette kapittelet har to nivåer. Det salutogene perspektivet hadde jeg før jeg startet på oppgaven, og de to andre perspektivene har jeg utledet fra empirien.

En salutogen tilnærming har et fokus på hva det er som skaper grobunn for helse, i motsetning til patogenese som forklarer sykdom. Det er en del mennesker som overlever høy belastning av stress, og noen av disse klarer seg også fint. Det salutogene perspektivet forsøker å avdekke dette mysteriet. Videre omhandler det salutogene perspektivet det å ha en opplevelse av sammenheng (OAS) eller «sense of coherence» (SOC). Dette er avgjørende for at et menneske skal kunne beholde sin plassering på kontinuumet (grad av helse) mellom helse og uhelse, og eventuelt bevege seg mot helseenden. De tre kjernekomponentene i opplevelsen av sammenheng (OAS) er begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet (Antonovsky, 2013).

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillit til at stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, man har ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og disse kravene er utfordringer som det er verd å engasjere seg i (Antonovsky, 2013, s. 41).

Ulikhetene i menneskenes motstandskraft avhenger av i hvilken grad man opplever egen tilværelse som forståelig, håndterbar og meningsfull. Man kan se det slik at en sterk opplevelse av håndterbarhet er særdeles avhengig av høy begripelighet. Med dette menes at det å ha et klart bilde av de kravene som stilles til en er en forutsetning for å kunne oppleve å ha ressurser til å rådighet for å kunne møte disse kravene. Det vil si at dersom man opplever verden som uforutsigbar og kaotisk, så ville dette bidra til at det blir vanskelig å føle at man som menneske kommer til å klare seg fint. Med tanke på meningsfullhet så vil man fort bli hengende etter i forhold til forståelse og kontroll over ressursene man innehar, dersom man ikke engasjerer seg (Antonovsky, 2013).

Det som er mest sentralt i OAS ser ut til å være opplevelsen av mening som innebærer komponenten motivasjon. Nest viktigst er begripelighet, på grunn av at forutsetningen for høy håndterbarhet er forståelse. Det å kunne oppleve god mestring avhenger av alle de tre kjernekomponentene i OAS (Antonovsky, 2013).

Som nevnt har det salutogene perspektivet vært utgangspunktet for spørsmålstillingene mine, og det har vært styrende for hva jeg har rettet blikket mitt imot. De to andre perspektivene er *omsorg og ungdomstid; familie, venner og aktiviteter*. Dette kom frem i empirien min, og det er disse to jeg har diskutert teoretisk.

I forhold til å kunne få en forståelse av ungdom sine opplevelser i barneverninstitusjon fant jeg det vesentlig å trekke inn hva som kjennetegner nettopp ungdomstiden. Jeg har valgt å ta med et eget delkapittel om omsorg, da dette var gjennomgående tema i intervjuene og har fått sin plass som en stor kategori i denne oppgaven. Videre er familie, venner og aktiviteter også noe av det som jentene la mest vekt på i sine utsagn. Jeg har derfor tatt med teori om disse kategoriene, og sett dette noe i sammenheng med teorien om ungdomstid. I drøftingen er jeg eklektisk, og har ikke vært opptatt av å utforske eksempelvis en spesifikk omsorgsteori eller en teori om ungdomspsykologi. Jeg har beskrevet feltet ut ifra det ungdommene var opptatt av, og i drøftingen forsøker jeg å følge de sporene som informantene har gitt meg. Det vil si at jeg i drøftingen bruker perspektivene fra teorikapittelet, men at jeg også trekker inn noe ny teori.

4.1. Omsorg

I det verdigrunnlaget som barnekonvensjonen baserer seg på står barns behov for omsorg sentralt. Begrepet er diffust, og kan sees på som at det uttrykker alt eller ingenting. Omsorg rommer ulike aspekter og er avhengig av både kontekst og situasjoner. Videre er omsorg grunnleggende for både barn og unges utvikling og for å kunne ha en god livskvalitet i alle livets faser. Når barnet vokser vil behovet for omsorg endre seg, og utvikling av sosial og kognitiv kompetanse samt oppdragelse vil være sentralt. Oppdragelse kan sees på både som en vekstprosess hvor omsorgspersonenes oppgave blir å sørge for naturlig utvikling, eller det kan sees på som en påvirkningsprosess hvor omsorgspersonene skal bidra til å forme barnet ved hjelp av veiledning. I barnevernsammenheng kan begrepet omsorg sees på som å sørge for noe eller noen, samt omtanke. Dette vil si at omsorg rommer både et følelsesmessig, materielt og humant aspekt (Kvaran og Holm, 2012).

I følge NOU 2011: 10: «*I velferdens venterom*» deles omsorgsbegrepet i to og inneholder både et materielt og følelsesmessig aspekt:

Begrepet 'omsorg' har to hovedbetydninger. Den ene betydningen er å sørge for, dra omsorg for noe, synonymt med ettersyn, pass, pleie, stell og tilsyn, eksempelvis det offentliges omsorg for eldre og syke, eldreomsorgen. Den andre betydningen har en mer utpreget følelsesmessig dimensjon og handler om å nære omsorg for noen, synonymt med interesse og omtanke. De to ulike formene kan deles i henholdsvis formell og uformell omsorg. Formell og institusjonalisert omsorg må i prinsippet også

inneholde et element av omtanke ettersom det også her vil innebære relasjoner mellom mennesker (NOU:10, s. 247).

Når barns omsorgssituasjon i en familiesammenheng skal utredes i barneverntjenesten vil dette knyttes til «god nok» omsorg. Disse vurderingene vil kunne variere i tråd med hvilke behov og forutsetninger barnet har, samt foreldrenes livssituasjon. Foreldrenes omsorgskompetanse innebærer det å ha evnen til å se barnet som det er, ha empati med barnet, engasjere seg positivt følelsesmessig og det å ha realistiske forventninger til barnets utvikling (NOU 2009:8)

Knyttet til miljøterapi som omsorg kan det ifølge Larsen (2015) sees på som kun materielle forhold som mat, et sted å bo og klær.

I følge Lynch (2007) kan omsorgsarbeid deles inn tre typer. Den ene er primært omsorgsarbeid eller kjærlighetsarbeid. Dette omhandler den omsorgen som foreldre gir til sine barn. Sekundært omsorgsarbeid er den andre typen som kan komme i tillegg til eller kompensere for fraværende eller dårlig omsorg. Dette kan eksempelvis være miljøterapi på institusjon for barn og unge. Den siste typen er tertiært omsorgsarbeid som for eksempel solidaritetsarbeid gjennom frivillige organisasjoner. Lynch påpeker at primært omsorgsarbeid ikke kan erstattes av betalt omsorg som man finner under sekundært omsorgsarbeid, samt at betalt omsorgsarbeid ikke kan bli like emosjonelt og personlig som foreldrenes omsorg. Grunnleggende for hvilken karakter den praktiske omsorgsutøvelsen har er relasjonen mellom den som gir omsorg og den som mottar denne. Ungerson (1983) skiller mellom «to care about» og «to care for» i forhold til at omsorgsbegrepet også blir brukt utenfor familielivet. «To care about» innebærer det å tenke på, ha følelser for og samhørighet med et annet menneske. «To care for» omhandler mer det å utføre omsorgsarbeid i forhold til et annet menneske. Her er ikke følelser og samhørighet en nødvendig forutsetning, men kan heller handle om andre forpliktelser. Dette kan være at man får lønn for å yte denne omsorgen, eller at man har medfølelse for mennesker som har det vanskelig. «To care for» vil allikevel bety stort forbruk av tid for å kunne utføre oppgaver som å lage mat, vaske, beskytte og trøste den som mottar omsorg (Egelund og Jacobsen, 2009).

Egelund og Jacobsen (2009) fremhever fire sentrale områder med utgangspunkt i det sekundære omsorgsarbeidet på institusjon for barn og unge. Disse er å skape trygghet og

forutsigbarhet, å se barnet og de individuelle behovene, å skape relasjoner ved anerkjennelse og verdsettelse, og å utvikle barnets ferdigheter og selvstendighet.

Nel Noddings er professor i pedagogikk og har hatt en rekke publikasjoner om omsorg i skolen. Ifølge henne krever all god oppdragelse og undervisning bruk av mye relasjonell tid. Bærebjelken i dette er en konstruksjon av tette forhold som er preget av tillit. Noddings er engasjert rundt det å få frem og gi mer rom for utvikling av de individuelle evnene som elevene innehar, og at man må akseptere at mennesker er forskjellige. Hun mener også at elever må lære å kunne gi omsorg til seg selv, andre både fortrolige og «globale», dyr, planter, miljø, den menneskeskapte verden og ulike ideer. Hun er opptatt av at dette er noe alle må lære, for å kunne fatte gode beslutninger og leve et moralsk liv. Noddings sin moralske teori bygger på at mennesker har et naturlig behov for å gi omsorg, og at alle innehar en dypt forankret impuls som går på å handle på vegne av en tilstedeværende annen. Det å gi omsorg kan sees på som en menneskelig egenskap som oppleves som noe godt. Noddings fremhever i sin teori forestillingen om gjensidighet i omsorgsrelasjoner. Her viser hun til at denne gjensidigheten består av anerkjennelse og det å gi respons. Det vil si at den som mottar omsorg må kunne anerkjenne omsorgen, og at dette er noe som må være tilstede i enhver omsorgsrelasjon. Det å gi omsorg bygger på nærhet, og individuelt sett kan man ikke gi omsorg til alle. Videre betyr det å gi omsorg at den som gir omsorg er opptatt av at den som mottar, får det bra. Den som gir omsorg må kunne lytte til og være opptatt av det den andre sier, noe som krever dyp oppmerksomhet. Den som mottar omsorg må kunne respondere, og det er dette som gjør omsorgen komplett. Responsen trenger ikke å være i form av direkte anerkjennelse eller takknemlighet. Det er den som gir omsorg som må se til at omsorgen blitt tatt godt imot, og hos mottakeren er det å være seg selv det største bidraget til relasjonen (Øksnes og Steinsholt, 2004).

4.2. Ungdomstid; familie, venner og aktiviteter

Ungdomstiden er en fase i overgangen fra barn til voksen. Denne tiden inneholder elementer hvor utvikling fra barnealderen blir fullført, samtidig som man er i utvikling mot en tilværelse preget av selvstendighet og uavhengighet. Pubertet og kjønnsmodning er en del av det å være ungdom, og nye former for relasjoner og deltakelse i nye sosiale hendelser er også en naturlig del. Denne tiden kan bringe med seg etablering av individets første romantiske relasjoner, og

viktige valg som for eksempel fremtidig yrke. I den forbindelse må ungdom være bevisst sine mål, og kunne finne midler til å nå disse. I ungdomstiden gjøres mange valg som får betydning for livet videre, og sees derfor på som en svært viktig alder sett i et livsløpsperspektiv (Smetana, Campione-Barr og Metzger, 2006 i Tetzchner, 2012). Videre preges ungdomsalderen av identitetsdannelse, samt løsrivning og nye måter å relatere seg til foreldrene på. Dette kan gi medfølger som konflikter og forhandlinger om interessene til ungdommene og foreldrene. Ungdom kan synes at foreldrene setter unødvendige begrensninger for dem, og foreldrene kan oppleve brudd på familiens samhold og tap av livsinnhold (Tetzchner, 2012). Det er vesentlig å påpeke at omsorg er grunnleggende for både barn og unges utvikling og for å kunne ha en god livskvalitet i alle livets faser (Kvaran og Holm, 2012).

Tidsperioden som ungdom preges av sterke emosjoner. Dette har sammenheng med puberteten og de fysiske endringene i kroppen. Usikkerhet er også her en viktig faktor. Ungdom opplever stress rundt det å finne seg selv da de har en rolle som veksler mellom å være voksen og barn. Andre elementer som spiller inn er skifte av skole og endrede krav både i utdanningen og i sosiale relasjoner (Laugesen, Dugas og Bukowski, 2003; Paikoff og Brooks-Gunn, 1991, i Tetzchner, 2012).

Identitetsdannelsen hører til ungdomsalderen og den begynnende voksenalderen. Den er ikke endelig, men fortsetter å utvikle seg gjennom livet. Identitet innebærer opplevelsen av å inngå i en større sosial sammenheng, og integrerer selv og samfunn. Gjennom dannelsen av identitet skal mennesket utforske og velge mellom ulike holdninger og verdier, samt finne sin plass som en selvstendig voksen i samfunnet. Det vil si at man skal finne sin rolle og posisjon som voksen, og hvilke grupperinger i samfunnet man skal eller ønsker å tilhøre. I ungdomstiden må man også gjøre valg mellom ulike muligheter og forpliktelser som man ikke kan overskue rekkevidden av, samt utvikle til da ukjente sider av seg selv som menneske. Dette bringer med seg usikkerhet knyttet til personlige og sosiale skifter, og ungdom stiller spørsmål om innholdet i og meningen med livet. Her kan det være greit å nevne den teorien som er mest anvendt for utvikling på dette alderstrinnet; den egoorienterte psykodynamiske teori av Erik Homburger Erikson. Her representerer ungdomsalderen en psykososial krise som bidrar til å bringe mennesket fram til en voksen identitet (Tetzchner, 2012).

I ungdomsalderen skjer det skiftninger i sosiale relasjoner, hvorav løsrivelsen fra foreldrene er den mest gjennomgripende prosessen. Relasjoner til venner og kjærester griper inn på stadig flere av de områdene i livet som foreldrene har hatt enerett på. Ungdom bruker gradvis mindre av sin tid i familien (Collings, Welsh og Furman, 2009, Larson et al., 1996, i Tetzchner, 2012). Ungdomsalderen vil altså vær en tid med overgang fra foreldrepåvirkning til vennepåvirkning. De begynner å se på seg selv som en del av ulike grupperinger i både lokalsamfunnet og samfunnet som helhet, og andre oppfatter også dem som del av grupperinger. Dette kan for eksempel være ungdom som driver med sport eller skating. Slike gruppekategorier bestemmes av ulike egenskaper som ungdom blir tillagt å være en del av, eller som de føler seg som en del av (Smetana, Compione-Barr og Metzger, 2006, i Tetzchner, 2012). Deltakelsen i grupper bidrar til å forme ungdoms måte å være på, samt oppfattelsen de får av seg selv. Slike grupper kan fremme og hemme utviklingen av både prososiale og antisosiale handlingsmønstre. Små og tette grupper kan være med på å gi ungdom en midlertidig identitet, i takt med at han eller hun danner sin egen. Grupper endrer seg med skifte av skole og samfunnet generelt, samt medlemmenes utvikling (Faircloth og Hamm, 2011, i Tetzchner 2012).

Til tross for at ungdomsalderen er en periode preget av løsrivelse fra foreldrene vil de spille en viktig rolle i ungdommenes liv. Dette fordi foreldrene har innflytelse på hvordan ungdommene bruker tiden sin, i forhold til samvær med venner og innsats på skolen (Brown og Huang, 1995, Collins, 1997, i Tetzchner, 2012). Nærheten til foreldrene er som regel reetablert ved 25-årsalderen (Smetana, Compione-Barr og Metzger, 2006, i Tetzchner, 2012), og relasjoner til foreldre og søsken vil ofte være viktig gjennom hele livet (Tetzchner, 2012).

En annen vesentlig del av det å være ungdom er å delta i positive aktiviteter sammen med jevnaldrende. Dette kan bidra til at ungdom ikke søker andre fristelser i nærmiljøet og videre ender opp med aktiviteter og miljø som ikke er gunstige for dem. Det ungdommene gjør på fritiden vil ha betydning for hele livsløpet, da de tar med seg aktivitetsmønsteret fra ungdomsårene inn i voksenlivet (Säfvenbom, 2005).

5. EMPIRI, ANALYSE OG DRØFTING

I dette kapittelet presenteres først de tre jentenes historier. Videre fremstilles teori som omhandler begrepene omsorg, aktivitet, familie og venner. Disse kategoriene har betydning for hverandre da de hver for seg kun representerer deler av ungdommenes opplevelser av å bo i barneverninstitusjon. For å kunne lage seg et helhetlig bilde av deres opplevelser må man kunne se de fire kategoriene som ett, som ulike deler som til sammen kan vise til hva som eventuelt bidro til meningsfullhet, begripelighet og håndterbarhet i deres hverdag. Påfølgende etter teorien i hver kategori presenteres hva ungdommene legger i begrepene omsorg, aktivitet, familie og venner. Dette ved hjelp av empirien og en analyse av den. Til slutt under hver kategori kommer en drøfting som knytter teori og empiri sammen.

SARA

Sara har vokst opp i en by i Norge. Hun har flere søsken, og de bor per i dag litt spredt. Foreldrene hennes er skilt, og hun har for det meste bodd sammen med en av foreldrene og noen av søsknene sine. Sara har bodd på barneverninstitusjon siden hun var 14 år, men flyttet i egen leilighet tilknyttet institusjonen og bodde der den siste tiden frem til hun fylte 18 år. Hun sier at hun følte seg ganske lita da hun flyttet, så hun forstod ikke så mye av det. Hun bodde på en omsorgsinstitusjon. Sara sier at barndommen hennes har vært både negativ og positiv, men at hun ikke husker så mye av den. Hun synes selv at hun egentlig hadde det ganske bra da hun bodde hjemme, og at hun fikk mye omsorg. Men allikevel var ikke ting alltid så bra hjemme. En av foreldrene har hatt litt forskjellige partnere i livet sitt som det ble ganske mye styr med, noe som naturligvis gikk litt utover barna. Og de har flyttet en god del, slik at det har blitt noen bytter av skole også. Sara syntes det var tungt å bo på barneverninstitusjon fordi hun måtte bo så langt borte fra familien sin. I dag ser hun at det å bo i barneverninstitusjon har hjulpet henne ganske mye, selv om hun innerst inne ikke ville tro det selv. Til tross for at hun ikke ønsket å bo på institusjon så sier hun at all den støtten og hjelpen hun har fått ville hun ikke hatt mulighet til å få dersom hun bodde hjemme. Hun har lært mye av å bo der. Hun har fått muligheter til utdanning, blitt bedre kjent med seg selv og blitt mer voksen. Sara går per i dag på skole. Hun mottar ettervern fra barneverntjenesten, noe hun synes går kjempefint. Hun har en drøm for fremtiden om å kunne stå på egne ben, og klare noe selv. Sara ønsker å få seg en utdanning, jobb og kjøpe seg hus. Hun har per i dag flere gode venner, og hun har kontakt med familien sin.

HANNA

Hanna har vokst opp i en by i Norge. Foreldrene ble skilt, så hun byttet på å bo hos mor og far. En av foreldrene hadde en voldelig samboer, og den andre slet med seg selv. Hun har flere søsken. Hanna synes at hun har hatt en hektisk barndom, hvor hun har måttet ta mye ansvar. Hun flyttet i fosterhjem da hun var ganske ung. Hun mistrikkes over tid i det fosterhjemmet, og hun syntes det var tungt å bo så langt borte fra deler av familien sin. Hanna sier at hun fikk det hun trengte av mat og klær, men at hun ikke fikk den omsorgen hverken der eller når hun bodde hjemme hos foreldrene sine. Ungdomstiden hennes har vært preget av psykiske vansker. Hanna flyttet på akuttinstitusjon da hun var 15 år, og etter en stund flyttet hun på en omsorgsinstitusjon. I forkant av dette bodde hun i beredskapshjem. Hun ønsket selv å flytte ut av fosterhjemmet. Hanna har byttet skole flere ganger grunnet flyttinger. På omsorgsinstitusjonen syntes hun at hun fikk noe omsorg. Men hun så allikevel frem til å bli 18 år og flytte for seg selv, fordi da skulle hun forsøke å få det bra på egenhånd og det kunne kanskje forandre ting. Hanna synes at det å bo på akuttinstitusjon ikke hjalp henne, men at det å bo på omsorgsinstitusjonen hjalp henne litt. Men hun kunne ønske at hun hadde fått den rette hjelpen før, fordi da hadde hun også fått det mye bedre tidligere. Hanna har kontakt med deler av familien sin, men hun ønsker mer kontakt med alle i familien sin. Hun går per i dag på videregående skole, og hun bor for seg selv. Hun har drømmer for fremtiden om å jobbe, eventuelt ta mer utdanning, få seg et eget hus og senere også en familie. Og en del av drømmen hennes er å kunne hjelpe andre. Hanna har per i dag et apparat rundt seg, som hun ser på som en trygghet. Hun vet at de er der for henne, og at hun kan kontakte dem dersom hun trenger hjelp.

EMMA

Emma har vokst opp sammen med mor, far og en lillesøster. En av foreldrene misbrukte piller og alkohol, og hun beskriver denne som psykisk og fysisk voldelig. Oppveksten til Emma har vært preget av uforutsigbarhet i hjemmet og hun har påtatt seg mye ansvar for lillesøsteren sin. Emma har hatt psykiske vansker, spiseforstyrrelser og vært utsatt for mobbing. Hun ønsket selv å flytte hjemmefra grunnet forholdene i hjemmet. Emma har bodd noe i fosterhjem og beredskapshjem før hun flyttet på akuttinstitusjon og deretter i omsorgsinstitusjon. Hun sier at hun har bodd i barnevernet siden hun var 14 år, og frem til fylte 18 år. Det var vanskelig for henne å bo så langt borte fra noen av de i familien sin. Hun opplevde noe omsorg på barneverninstitusjonen, men også en del utrygghet på grunn av andre ungdommer som bodde der og bekymring rundt lillesøsteren sin som fortsatte å bo hjemme.

Emma synes allikevel at denne tiden har hjulpet henne mye med tanke på de egenskapene hun har lært seg der som sosiale koder, kommunikasjon, kroppsspråk og det å få venner. Hun beskriver ungdomsårene sine som mye mer stabile etter at hun kom i barnevernet. Emma har per i dag fullført videregående skole, og hun bor hjemme hos en slektning. Hun har god kontakt med en av foreldrene, men hun ønsker å kunne få bedre kontakt med lillesøster igjen. Hennes drømmer for fremtiden er å få ferdig utdanningen sin, finne seg en mann, lage seg et hjem og hjelpe andre unge som har det vanskelig. Hun forsøker fremdeles å forholde seg til noen av de rutineene som var på institusjonen, da det fungerer godt for henne og hun ser på det som gode vaner. Emma har per i dag ettervern.

De tre jentene har til felles å ha bodd på barneverninstitusjon i varierende tidsperioder av sin ungdomstid. Forskjellen er at de har ulike opplevelser og erfaringer fra denne tiden, og da de er ulike individer så viser også deres utsagn til at de hadde forskjellige behov. Formålet med min studie er ikke å finne en sannhet, men å finne det viktigste i det de sier og løfte dette frem. Det jeg har funnet som er gjennomgående hos alle de tre jentene er at deres utsagn omhandler ofte på et eller annet vis omsorg. Kategorien omsorg vil være litt større enn de andre kategoriene. Jeg har tatt meg denne friheten fordi omsorg er grunnleggende i menneskers liv, og man kan også knytte dette til de tre andre kategoriene.

Jentene omtaler omsorg som at det er det de trenger for at de skal kunne ha det bra. De viser i intervjuene til varierende omsorg i oppveksten, og videre også til egne erfaringer av den omsorgen de opplevde da de bodde på barneverninstitusjon. Jeg kan i intervjuene også se at jentene viser til et savn av noe i deres liv, og ved å se på helheten av intervjuene har jeg kommet frem til at dette er nettopp savnet av mer omsorg. De fremstiller videre at de hadde et stort behov for omsorg på ulike vis i den tiden de bodde på barneverninstitusjon. Deres utsagn kan tolkes som at det å få omsorg er det som var av størst betydning for at de skulle kunne finne begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet i hverdagen og i livet. De fremstiller at omsorg var det som var med på å prege kvaliteten på deres hverdag. De uttrykker samtidig en sårbarhet rundt det å få omsorg fordi de som barn og ungdom ikke kunne styre selv hvilken form og grad av omsorg de skulle få. Som nevnt tidligere er omsorg gjennomgående i intervjuene av jentene, og de knytter dette til ulike sider av det å bo på institusjon. Ved å bryte ned omsorgsbegrepet fant jeg ulike koder som jeg kunne knytte jentenes sitater til. Etter en tidskrevende arbeidsprosess kom jeg frem til de kodene som sier noe om hva som oppleves

som omsorg for jentene. Disse kodene er omsorg, bry seg, trygghet, tid, oppmerksomhet, læreren, rammer, kommunikasjon, miljøterapeuten, kjærlyghet.

5.1. Omsorg

I datamaterialet ble begrepene omsorg, å bry seg, trygghet, ta seg tid og oppmerksomhet ofte brukt. Sammenhengen disse ordene ble brukt i var hvordan ungdommene opplevde tiden på barneverninstitusjon, og dette da i hovedsak i møte med de ansatte. Emma, en av informantene, sa det slik: «Ta med hjertet på jobben. Ikke legg det igjen hjemme». I dette kapitlet fremstilles ungdommene sine opplevelser av omsorg i den tiden de bodde i barneverninstitusjon, og min tolkning av utsagnene.

Det er jo veldig kaldt da. Når man er under utvikling som menneske og sånn, så kommer jeg på en plass der alle blir behandlet likt og ikke sett da på en måte. Det blir veldig A4 og ganske kaldt. Så jeg tror man mister veldig mye av den omsorgen man skal ha da når man vokser opp. (Int. Hanna)

Hanna viser her til at hun opplevde å ikke alltid ble behandlet som et enkeltindivid. Videre sier hun også noe om at hun opplevde det å bo på institusjon som veldig kaldt, noe som kan forstås som at den omsorgen som ble gitt på den institusjonen er annerledes fra den varmen og omsorgen som foreldre gir barna sine i et alminnelig hjem. Det kan være at hun ser for seg at denne omsorgen er mer preget av nærhet, trygghet og kjærlyghet.

Jeg likte at de ansatte kunne ta seg tid til å gå tur om kveldene. Sånne ting var koselig. (Int. Sara)

Tid er et begrep som går igjen ser jeg, på ulike måter. Det kan synes som at Sara satte pris på at de ansatte tok seg tid til å ta henne med ut fra institusjonen på kveldstid, og gjøre en aktivitet sammen med henne som gikk utover vanlige rutiner. Hun uttrykker at dette var verdifullt for henne. Man kan tenke at kvelden er en tid hvor hun hadde behov for å reflektere over dagen som hadde vært, og at det kunne være godt for å henne å ha noen å snakke med. Kvelden er også en sårbar tid på døgnet hvor man kan ha ekstra behov for å bli sett, og føle at noen bryr seg.

Jeg tror at det å vise at man bryr seg er nøkkelen inn til et menneske. (Int. Hanna)

Hanna uttrykker at dersom de ansatte skulle kunne komme i posisjon til å bygge en relasjon til henne, så måtte de vise det til henne at de virkelig brydde seg.

Jeg følte at de på en måte tok med seg jobben hjem. At de ikke bare når jobbdagen var ferdig så var vi også ferdig. Fordi de brydde seg litt mer enn at det bare var jobb da. Det hjalp ganske mye sånn ellers. De personene jeg fikk god kontakt med de tok meg med i hjertet sitt. (Int. Sara)

Dette sitatet handler vel også om tid på et vis. Jeg tolker det som at det var viktig for Sara å vite at det var noen som brydde seg om henne av de voksne på institusjonen også utover arbeidstiden. Det at hun visste at noen tenkte på henne ga henne en bekreftelse på at de var der for henne og at de virkelig brydde seg, noe som kunne bidra til å gi henne en opplevelse av meningsfullhet.

Når jeg kom dit så fikk vi jo en fantastisk lærer. Ei som virkelig brydde seg, og dersom jeg hadde noen dager jeg følte for at jeg ikke kunne gå på skolen, jeg har jo opp og nedturer, da sa hun at det var greit. Hun sa at hun gledet seg til å se meg igjen, og at jeg kunne ta kontakt med henne. Du kan ringe meg når som helst sa hun. Så hvis jeg måtte ringe henne noen ganger kl. 23 på kvelden når det var lekser, så ringte jeg henne kl. 23 på kvelden. Og da var hun der liksom. Hun så mennesket, og hun så oss. (Int. Emma)

Dette kan sees på som at det omhandler både tid og tilgjengelighet, og at sammenhengen mellom dette hadde betydning for hvordan Emma opplevde måten læreren hennes møtte henne på. Emma peker på at hun syntes at hun ble sett og at læreren brydde seg om henne gjennom at hun også hjalp henne utover arbeidstiden sin. Dette kan ha hatt betydning for at hun opplevde skolehverdagen som håndterbar og meningsfull, noe som kan ha motivert henne til å fullføre videregående. Det kan videre synes som at læreren viste forståelse for at Emma kunne ha vanskelige dager, og istedenfor å trykke henne ned løftet hun henne opp ved å si at hun gledet seg til å se Emma igjen. Dette kan sees på som det gav henne en form for trygghet.

Det var veldig utrygt da, for du visste ikke om du fikk en kniv kastet etter deg fra en annen ungdom plutselig, fordi det skjedde et par ganger. Eller hva skal jeg si. Hvis det kommer noen ansatte på jobb som du ikke føler deg trygg på, og det blir veldig vanskelig å sove om natten selv om du har lås på rommet så du kunne låse deg inn. Men de hadde jo uansett nøkkel. Så om det er noen ansatte du ikke føler deg trygg på så går det ikke an å sove. (Int. Emma)

Emma sitt sitat viser her til ulike opplevelser av utrygghet da hun bodde på institusjon. På den ene siden i forhold til andre ungdommer som bodde der og deres problematikk, og på den andre siden det at hun om natten skulle forholde seg til voksne hun ikke følte seg trygg på. Hun kunne ha vanskelig for å sove på grunn av følelsen av utrygghet. Emma uttrykker at hun trengte å føle seg trygg på både de ansatte og de andre ungdommene som hun bodde sammen med, for å kunne få en bra dag og natt og få dekt basale behov som søvn. Ut ifra rammene for driften av institusjonen måtte hun forholde seg til de andre ungdommene og mange ulike ansatte.

Det som ga veldig mening var reglene som vi ikke skjønnte noe av. Jeg likte dem. Jeg savner litt de rammene der. Selv om jeg ikke har dem nå, så skulle jeg gjerne ha hatt noen som hadde sagt til meg at nå må du lage mat når jeg skal spise og slike ting. At noen passer på deg, fordi det er jo litt omsorg i det å. Selv om det er en regel på den institusjonen, og at de ansatte må følge dem. Men hadde de virkelig ikke gidde og egentlig ikke brydd seg så hadde de ikke orket å følge opp reglene heller. (Int. Emma)

Emma påpeker at hun liker å ha struktur og forutsigbarhet i hverdagen sin, noe som kan sees i sammenheng med henne opplevelse av begripelighet. Hun snakker om grunnstrukturen på institusjonen hun bodde på, og at hun den gang ikke forstod viktigheten av reglene der. Men i dag ser hun at dette er av betydning for å kunne skape innhold i hverdagen sin. Hun finner omsorg i at noen passer på henne og gir henne oppmerksomhet gjennom eksempelvis faste måltider.

Det var jo et par voksne som jobbet på institusjonen som var veldig greie og omtenkssomme. Da fikk jeg litt av den oppmerksomheten eller omsorg som jeg trengte. Og det hjalp jo på noe veldig. (Int. Hanna)

Hanna sitt utsagn kan forstås som at hun hadde et behov for oppmerksomhet og omsorg da hun bodde på institusjonen. Det at enkelte ansatte var snille mot henne og tenkte på hennes beste hjalp henne i den tiden hun bodde der. Hun uttrykker at hun tidligere hadde opplevd lite oppmerksomhet og omsorg, og at disse ansatte sine personlige egenskaper bidro til å gi henne litt av den oppmerksomheten og omsorgen som hun trengte.

Hun var jo ganske personlig. Selvfølgelig til en viss grad da. Og hun turte å vise følelser og behandlet ingen som at det var noe galt med dem. Og hun var i stand til å kanskje ta en diskusjon med sjefen for at

jeg skulle få lov til noe, istedenfor at hun bare sa nei til meg fordi slik var det. Og hun var ganske opptatt av å høre min versjon av det også, og ikke bare se på handlingene og ta avgjørelser etter det da. Fordi jeg gjorde jo mye dumt, og det var jo grunnen til at jeg kranglet så mye med henne også. Og vi kranglet jo fordi hun brydde seg ikke sant. (Int. Hanna)

Hanna viser til at miljøterapeuten hadde respekt for henne og de andre ungdommene, gjennom at hun blant annet behandlet dem som vanlige ungdommer. Til tross for regler på institusjonen så kunne hun gjøre et forsøk på å viderefremme Hannas ønsker til ledelsen, som i at hun gjorde en innsats for at Hanna skulle bli hørt. Hun viser videre til at de kranglet et godt del, men at hun opplevde dette som at miljøterapeuten ønsket henne kun det beste. Hun kommuniserte godt med Hanna gjennom å lytte til henne og godta hennes meninger, selv om hun hadde andre meninger selv.

Man kan jo snakke med dem, men jeg gjorde det ikke nei. Fordi at det, som sagt er det noen som bare behandler deg kun som en jobb. Og da ser du litt på det samme tilbake at du er der bare kun fordi du jobber der. Da vil du ikke åpne deg for dem og sånn. Men hun som jeg snakket om da som var veldig grei, hun var jo kontaktpersonen min på den institusjonen som jeg bodde på sist. Og hun snakket jeg med om alt. Men bortsett fra det så har jeg ikke snakket med noen. (Int. Hanna)

Det kan synes som at dersom Hanna har kjemi med en voksen, føler at vedkommende bryr seg om henne, ser henne, lytter til henne og har tid til henne, da åpner hun seg også for den voksne. Den voksne personlige egenskaper bidro til at Hanna følte at hun hadde noen å snakke med om alt, og dette kan ha bidratt til opplevelse av meningsfullhet for henne.

Jeg synes at det skulle ha vært mer kjærlighet. Det var det veldig lite av. Fordi man lærer jo at man skal være profesjonell i jobben, og ikke komme for nært på ungdommene ... De voksenpersonene er jo de som skal gi oss den kjærligheten. De skal gi oss omsorgen. Så det er en klapp på skulderen, en klem. Eller bare å sette seg ned, eller ta med en ungdom på en liten gåtur og spørre om hvordan han eller hun egentlig har det. Og ikke glem bursdagene våre. Vær den første til å si gratulerer med dagen. Det legger jeg i omsorg. Det er kjærlighet for meg. (Int. Emma)

Emma ønsket mer kjærlighet da hun bodde på institusjonen. Hun beskriver kjærlighet som det å bli sett som individ, at de voksne bryr seg om hvordan hun har det, at de tar seg tid og at de har evnen til å kunne gi henne noe nærhet. Hun uttrykker også at det å ta seg tid til å gjøre en

aktivitet sammen med henne, som for eksempel det å gå en tur, inngår i hennes opplevelse av å motta kjærlighet og omsorg. Måten Emma omtaler disse faktorene kan være en beskrivelse av hva som kan bidra til opplevelse av sammenheng (OAS) for henne.

Jentene har opplevd ulik grad av omsorgssvikt i sin oppvekst, og levd deler av sin ungdomstid i barneverninstitusjon. Som nevnt kan denne type institusjon sees på som et onde (Larsen, 2015), og for jentene var det ingen drøm i utgangspunktet å flytte til et slikt sted. De ville som andre barn helst ha bodd hjemme med foreldrene sine og hatt det godt. Men sett i deres livssituasjon har de allikevel opplevd det å bo i barneverninstitusjon som et gode på den måten at det har hjulpet dem på veien dit de er i dag. Institusjonsopphold kan være med på å forandre livsforløpet for noen ungdommer i positiv retning, og kan dermed være et godt tiltak for dem som ikke drar nytte av andre tiltak (Bufdir, 2014). En av jentene uttrykker at dersom hun hadde bodd hjemme så hadde hun ikke fått all den støtten og hjelpen som hun har fått i den tiden hun bodde i barneverninstitusjon. Et av de områdene som har vært betydningsfullt for jentene er å motta omsorg. De har savnet dette i forskjellig grad i barndommen. Noe av omsorgen de har fått i barneverninstitusjonen uttrykker de som god og tilfredsstillende. En av jentene viser i sitt utsagn til at hun har savnet noe kjærlighet og nærhet. En av de andre uttrykker at hun har sett hvordan andre ungdommer har det, og sammenligner seg selv med dem. Hun lengter etter et normalt liv med en vanlig familie, hvor hun kan motta den omsorgen som hun mener andre barn i alminnelige hjem får.

På institusjonene de har bodd har det vært mange voksne og andre beboere å forholde seg til. Jentene omtaler dette i ulik grad som en utfordring, og kan sees på som brudd i opplevelsen av sammenheng (OAS). I forhold til andre beboere så er forskjellig problematikk noe jentene sier noe om. De omtaler det å bli sett av de voksne og få oppmerksomhet som en viktig del av det å motta omsorg. Det nevnes i intervjuene at de ungdommene med utagerende atferd i gitte situasjoner fikk mer oppmerksomhet enn de som satt der stille og var redde. I disse tilfellene kan man tenke at selve organiseringen av tilbudet burde ha vært annerledes, slik at en ansatt kunne ivareta og gi også de andre ungdommene oppmerksomhet og trygghet. Når barns omsorgssituasjon i en familiesammenheng skal utredes i barneverntjenesten vil dette knyttes til «god nok» omsorg (NOU 2009:8). Jentene flyttet i institusjon fordi de ikke kunne bo sammen med sine foreldre grunnet forholdene i hjemmet. Man kan da tenke at omsorgen i barneverninstitusjoner også må være «god nok». Opplevelsen av å være tilstede under

utagering ved institusjonen kan sees på som en belastning i seg selv for jentene. I Bufdir (2010) sin rapport «Kvalitet i barneverninstitusjoner» er den mest sentrale anbefalingen en tydeligere differensiering av målgrupper og dermed også en inndeling av institusjoner med både ulik målsetting og funksjon. Denne rapportens anbefaling kan allikevel ikke sikre beboerne mot utagering fra andre, da dette er noe som kan følge med for ungdom som eksempelvis har levd i et hjem uten grenser. Det kan være vanskelig å plutselig skulle forstå og forholde seg til institusjonens strukturer som er langt ifra det ungdommene har vært vant til fra før av (Larsen, 2015).

Til tross for at det har vært mange ansatte å forholde seg til så viser jentene til minst en voksen de opplever å ha bygd en god relasjon til og som har betydydd noe mer for dem, en såkalt signifikant andre (Bø, 2012). Denne personen har sannsynligvis vært viktig for jentene, og kan ha bidratt til deres opplevelse av en noe meningsfull hverdag. De påpeker relasjonen som særdeles viktig for at de skulle kunne føle trygghet og for å kunne ha det godt i denne tiden. De uttrykker at den signifikante andre sin måte å vise at de bryr seg på gjennom å lytte til dem, snakke med dem, ta seg tid til dem og gjøre det de kan for at de skal ha det bra har vært av stor betydning. Det å gi omsorg betyr at den som gir omsorg er opptatt av at den som mottar, får det bra (Noddings, i Øksnes og Steinsholt, 2004). Med grunnlag i disse elementene har de bygd en relasjon preget av tillit. Møtet mellom ansatte og ungdommene kan gi nye relasjons- og samspillserfaringer, noe som kan bidra til utvikling av sosial kompetanse som er viktig for å kunne fungere sammen med andre mennesker etter institusjonsoppholdet (Larsen, 2015). Sosial kompetanse kan sees i sammenheng med at jentene utviklet ressurser for å kunne håndtere hverdagen i møte med andre.

De voksenpersonene som jentene omtaler som betydningsfulle for dem har først og fremst vært deres hovedkontakter. Med dette ansvaret kan man ha noe større mulighet til å kunne bygge en god relasjon gjennom både regelmessige samtaler og eventuelt aktiviteter og turer sammen. Her kan man tenke at kjemi også spiller en rolle. Dersom man får en hovedkontakt man føler at man ikke kan kommunisere med og stole på, så kan dette bidra til at ungdommene føler at de ikke har noen de kan snakke med om det som både er vanskelig og bra. En av jentene uttrykker at den personen på institusjon som hun følte brydde seg mest om henne ikke var hennes hovedkontakt. Men at deres relasjon ble etablert blant annet gjennom felles interesser. De tre jentene viser til at de følte at de ansatte som de fikk god kontakt med

tok dem med seg hjem i hjertet sitt, og at de tenkte på dem selv om de ikke var på jobb. De uttrykker at de opplevde en trygghet i å vite dette, men de omtaler også i ulik grad at de følte at de ikke hadde noen å snakke med når vedkommende ikke var på jobb.

Jentene viser til alenetid sammen med en ansatt som viste interesse for dem, som noe som bidro til at de akkurat i denne tiden hadde det bra. En av jentene viser også til det at læreren tok seg tid til og interesserte seg for henne betydde mye for at hun trivdes. Det at læreren var tilgjengelig for henne på ettermiddagstid kan ha vært meningsfullt for henne på en slik måte at hun opplevde skolen som noe som var verdt å engasjere seg i og som hun kunne mestre. Som nevnt bor det ofte mange ungdommer på samme institusjon. Miljøterapien i institusjonen må kunne romme grenser og tilbakevendende strukturer, og ivareta den type omsorg som Larsen (2015) beskriver som mat, et sted å bo og klær. En av jentene beskriver institusjonen som et kaldt sted, at verden der var A4 og at hun ikke alltid ble sett som et enkeltindivid. Hun mener at på grunn av dette så mistet hun noe av den omsorgen som hun hadde behov for i perioden hvor hun var under utvikling som menneske. På den ene siden kan man se det slik at de grensene og strukturene som institusjonen rommer er nødvendige for selve målsettingen med oppholdet, men at det kan oppleves som at man ikke blir sett som et enkeltmenneske med individuelle behov. Det er viktig at ansatte opprettholder disse tilbakevendende strukturene for å kunne representere normalforventinger, og gi mulighet for at ungdommene gjør seg nye og mer hensiktsmessige erfaringer (Larsen, 2015). På den andre siden kan man tenke at det også er vesentlig at de ansatte samtidig ser og forsøker å legge til rette for ungdommenes ulike behov, da dette har betydning for deres opplevelse av å bli sett som enkeltmenneske og ikke som et av alle barnevernsbarna i institusjonen. En av jentene beskriver det slik *«at man skal ikke være noe annerledes til et barn på institusjon enn til sitt eget barn liksom. Et barn er et barn uansett»* (Int. Hanna). Grensene og strukturene kan ha bidratt til forståelse og begripelighet, og individuelt tilpasset tilbud i institusjonen kan ha gjort hverdagen mer meningsfull. Sammen kan dette ha styrket jentenes opplevelse av sammenheng (OAS) i institusjonsoppholdet.

I Larsen (2015) omhandler som sagt omsorg materielle forhold. I intervjuene så er omsorg et gjennomgående tema, og for jentene rommer dette mange flere elementer. Det bekreftes i teorien at omsorg er et vidt begrep som kan forstås på flere måter. Jentenes begrep om

opplevd omsorg og savn ved dette omhandler i hovedsak mer den omsorgen som gis mellom mennesker, heller enn den materielle omsorgen. De uttrykker at den materielle omsorgen er ikke nok til at de skal kunne ha det bra. De viser i hovedsak til det perspektivet at de selv er dem som mottar omsorg og miljøterapeutene er de som gir omsorg i institusjonen. En av jentene savnet mer kjærlighet i institusjonen, og generelt sett antyder jentene at de hadde behov for mer nærhet. Den ene av jentene sier at for henne kan dette være en klem eller et klapp på skulderen, eller mer alenetid med en voksen. Man kan tenke at det er viktig at miljøterapeutene er bevisst at selv om ungdomstiden er preget av løsrivelse og mer påvirkning av venner og kjærester (Collings, Welsh og Furman, 2009, Larson et al., 1996, i Tetzchner, 2012), så kan ungdom også ha behov for kjærlighet og nærhet i ulik form som beskrevet ovenfor. Miljøterapeuter kan ha anledning til å tilby dette ved å gi av seg selv, men må samtidig være observant på at slike behov kan være individuelle med tanke på blant annet tidligere opplevelser og hva ungdommene er vant til i hjemmet de kommer fra. Omsorg er grunnleggende for at ungdom skal kunne ha en god livskvalitet i alle livets faser (Kvaran og Holm, 2012).

Lynch (2007) omtaler den formen for omsorg som ungdom får av sine foreldre som primæromsorg eller kjærlighetsarbeid. Videre navngir hun den omsorgen som ungdom mottar i institusjon for sekundæromsorg og under dette kommer betalt omsorg. Den kan være et supplement for eller komme i tillegg til primæromsorg, men aldri erstatte den. Dette fordi at primæromsorg inneholder en etablert relasjon med sin unike historie, samt en forventet fremtid, som innebærer både kontinuitet og tilknytning. Betalt omsorg kan skiftes ut og er kun midlertidig, som eksempelvis miljøterapeutene i ungdommenes sine liv i den tiden de bor i barneverninstitusjon. I forbindelse med dette kan det tenkes at jentene i stor grad mottok den omsorgen som var mulig for de ansatte å gi, noe de i hovedsak viser til i sine utsagn. Det de savner i den omsorgen de mottok kan være den primære omsorgen som ifølge Lynch kun foreldrene deres kan gi dem. I den sammenheng kan det ha vært viktig at de ansatte, som en del av sin omsorg, la til rette for at jentene fikk mulighet til å opprettholde kontakt og samvær med sine primære omsorgspersoner.

Ungerson (1983) skiller mellom «to care about» og «to care for». Man kan dra paralleller både til Larsen og Lynch sine beskrivelser, da Ungerson viser til at «to care for» også kan

innebære at man får betalt for det omsorgsarbeidet man gjør i forhold til et annet menneske, og at dette kan være blant annet å lage mat. Hun mener at forskjellen er at «to care about» inneholder å tenke på, ha følelser for og samhørighet til et annet menneske. I «to care for» er disse følelsene og samhørigheten ikke nødvendig, men at dette heller kan handle mer om forpliktelser. I forhold til jentenes opplevelse av omsorg så viser de til det at minst en ansatt tok dem med hjem i tankene sine, og at de hadde en god relasjon til vedkommende var noe av det som var mest betydningsfullt for dem i deres hverdag. De beskriver den typen omsorg som disse voksne ga dem som at den innebar følelser både fra deres side og fra de voksnes, og at dette kunne sees gjennom at de voksne virkelig brydde seg om dem. I intervjuene legger de stor vekt på at denne typen omsorg var viktigst for dem. De oppfattet enkelte voksne som at de kun var på jobb for å tjene penger, og de viser til opplevelsen av at for noen så var de mer enn bare en jobb. I intervjuene kan man i sammenheng med dette se et klart skille i forhold til ansatte med og uten så stor betydning for dem. En av jentene uttrykker at det at hun var mer enn jobb for de personene hun fikk god kontakt, hjalp henne veldig mye. En av de andre viser til at hun ikke snakket med noen andre på institusjonen enn hovedkontakten sin, selv om hun visste at hun kunne det. Dette fordi når de ansatte kun behandlet henne som en jobb, så fikk hun en innstilling som gikk ut på at også hun kun var der fordi hun jobbet der. Og da fikk hun ingen interesse av å åpne seg for de ansatte heller. Ut i fra jentenes beskrivelser av den omsorgen som var veldig viktig i hverdagen deres, så kan man relatere dette til at den bør inneholde noe «to care about» og ikke kun «to care for» for at den skal kunne oppleves som «god nok» for jentene (Egelund og Jakobsen, 2009).

Noddings viser til at hos mottakeren er det å være seg selv det største bidraget til omsorgsrelasjonen (Øksnes og Steinsholt, 2004). Man kan tenke at jentene hadde vansker med å være seg selv iallfall i begynnelsen av den tiden de bodde i barneverninstitusjon, da de ikke kjente noen og mest sannsynlig følte seg usikre og utrygge i et nytt hjem borte fra sin familie. Atskillelse fra foreldre kan medføre drastisk forandring som bærer med seg smerte og usikkerhet (Kvaran og Holm, 2012). En konsekvens av dette sett i sammenheng med Noddings teori kan være at den omsorgen som ble gitt i begynnelsen av institusjonsoppholdet ville kunne oppleves som annerledes enn den omsorgen som ble gitt etter hvert når jentene kunne føle seg mer komfortabel til å være seg selv. Det kan være andre ting som må være på plass før de skal kunne bidra med å være seg selv i omsorgsrelasjonen, som eksempelvis opplevd trygghet gjennom institusjonens tilbakevendende strukturer. Den omsorgen som

jentene omtaler i intervjuene handler i hovedsak om det de har opplevd i tiden etter å ha bygd noe bånd til de ansatte. Egelund og Jacobsen (2009) viser til at det uten tvil bygges bånd mellom de voksne og ungdommene gjennom et mangfold av aktiviteter og oppgaver som hverdagen i institusjonen innebærer.

I miljøterapi arbeider man i og med den institusjonelle hverdagen. Dette består av faste strukturer som for eksempel måltid, vekking, skole og faste aktiviteter (Larsen, 2015). Dette kan betegnes som nøkkeltider eller nøkkelsituasjoner, hvor ungdom er spesielt påvirkelige og som legger godt til rette for sosial kontakt og læring (Larsen og Selnes, 1983). En av jentene omtaler faste måltider som en del av hennes opplevelse av å motta omsorg i den tiden hun bodde i barneverninstitusjon. Hun viser videre til at hun likte disse rutinene, og at hun savner dem. Hun forsøker å opprettholde noen av disse per i dag, og det kan være for å skape forutsigbarhet og innhold i hverdagen også etter at hun flyttet. Hun påpeker at det at de voksne opprettholdt disse strukturene ga henne en bekreftelse på at de virkelig brydde seg. Hun sier det slik at *«hadde de virkelig ikke giddet og egentlig ikke brydd seg så hadde de ikke orket å følge opp reglene heller»* (Int. Emma). Hun viser til at disse tilbakevendende strukturene ga mening for henne, og man kan tenke at dette ga mening fordi det var noe hun mestret. Videre kunne det bidra til begripelighet fordi strukturene bidro til å at det ytre miljøet rundt henne var noe forutsigbart og forståelig. Dette var en del av hverdagen hennes over en gitt tidsperiode, og kunne bidra til opplevelse av sammenheng (OAS) i den tiden hun bodde i barneverninstitusjon. En av de andre jentene viser til at hennes hovedkontakt satte grenser og opprettholdt strukturer. Hun uttrykker at den ansatte var villig til å lytte til hennes meninger. Det var ikke at disse ble gjeldende som var viktig for henne, men at hun fikk fortalt sine meninger og det at hun ble lyttet til var det som var vesentlig for henne. Til tross for at dette førte med seg krangel, så opplevde hun det at den ansatte satte grenser og forholdt seg til de strukturene som fantes i institusjonen som en bekreftelse på at hun brydde seg.

5.2. Ungdomstid

Ungdomsalderen preges av utvikling og er en tid for identitetsdannelse (Tetzchner, 2012). Alle jentene viser til at de i løpet av tiden på barneverninstitusjon har utviklet seg og blitt bedre kjent med seg selv. Man kan tenke at dette er en naturlig del av det å være ungdom. En

av jentene sier det slik at «*det har hjulpet veldig mye, de egenskapene som jeg har lært meg der da. Det med sosiale koder, kommunikasjon, kroppsspråk, det med venner*» (Int. Emma). Dette kunne bidra til at hun hadde mer ressurser til rådighet for å kunne håndtere hverdagen i møte med andre mennesker. Det kan sees på som at hun i samspill med de ansatte og de andre beboerne videreutviklet egen sosial kompetanse og lærte bedre hvordan hun skal kunne fungere sammen med andre. Dette kan være gjennom at institusjonen har tilbydd henne tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner som har vært troverdige slik at hun har hatt mulighet til å forbedre sin sosial kompetanse (Larsen, 2015). Hun uttrykker også i intervjuet at hun gjennom å se på hvordan de andre var, så tok hun dette til seg for hvordan hun skulle oppføre seg. I denne sammenheng ser man viktigheten av at hun fikk mulighet til å gjøre seg nye og mer hensiktsmessige erfaringer i samspill med andre, da hun hadde med seg noe vonde og negative relasjonserfaringer fra da hun bodde hjemme (Larsen, 2015).

En av de andre jentene uttrykte i intervjuet at hun slet med å finne seg selv. Man kan se det i sammenheng med at ungdomstiden er en tid for utvikling av egen identitet og at den også bærer med seg mye forvirring. Som ungdom har hun en rolle som veksler mellom å være voksen og barn. Andre elementer som spiller inn er skifte av skole og endrede krav både i utdanningen og i sosiale relasjoner (Laugesen, Dugas og Bukowski, 2003; Paikoff og Brooks-Gunn, 1991, i Tetzchner, 2012). Hennes forvirring kan også forstås som følge av brudd av kontinuitet gjennom mange flyttinger som endte opp i et institusjonsopphold. Dette var en helt ny plass for henne hvor hun ikke kjente noen og hvor hun også begynte på en nye skole. Med tanke på identitetsdannelse i forbindelse med valg av videregående skole og yrke kunne det være vesentlig at de ansatte la til rette for at hun skulle kunne finne ut hva som interesserte henne, da gjennom positive opplevelser i ulike aktiviteter. Denne tilretteleggingen kan sees på som en del av omsorgen i institusjonen som kan bidra til opplevelse av sammenheng (OAS). Aktiviteter må erfares for at man selv skal kunne finne seg egne interesser (Säfvenbom, 2005).

To av jentene viser til at deres interesse er å kunne hjelpe andre som har det vanskelig. Det kan tenkes at deres erfaringer i en barndom preget av omsorgssvikt og en noe utfordrende ungdomstid har bidratt til at de har utviklet en interesse for å hjelpe andre. Sett i sammenheng med det å finne seg selv så vil en trygg identitet basere seg på relasjoner som er stabile, kontinuerlige og troverdige (Larsen, 2006). Her kan man tenke at de relasjonene som jentene bygde med blant annet de ansatte ved institusjonen var av vesentlig betydning for at de skulle

kunne utvikle en trygg identitet. Egelund og Jacobsen (2009) hevder at omsorgsrelasjoner mellom voksen og ungdom i institusjon ikke kan bli kontinuerlige da hverdagen preges av skifter av omsorgspersoner i takt med turnusen.

5.2.1. Aktivitet

Jentene viser til opplevelser av ulike former for aktivitet som en viktig del av hverdagen deres da de bodde i barneverninstitusjon. Miljøarbeid vil si å legge til rette for ungdom sin psykiske, fysiske, kognitive og sosiale utvikling. Fritidsaktiviteter må erfares for at man selv skal kunne finne seg egne interesser. I miljøarbeid er det vesentlig at det blir lagt til rette for at ungdommene tilbys fritidsaktiviteter. Den voksne sin rolle vil være å assistere ungdommen slik at den kan gjøre seg erfaringer som kan bidra positivt i den totale (selv)utviklingen. Fritidsaktiviteter påvirker ungdoms utviklingsprosess fordi den i utgangspunktet er fri og selvbestemt. Disse aktivitetene bidrar til indre motivasjon som er en god erfaring, og også til forsterket atferd. Dersom ungdom som bor i institusjon ikke får en viss oppfølging på fritiden i forhold til aktiviteter, kan dette bidra til at de søker andre fristelser i nærmiljøet og ender opp med aktiviteter som ikke er gunstige for dem. Ungdommenes fritidsengasjement er av betydning for hele livsløpet, da man tar med seg aktivitetsmønsteret fra ungdomsårene inn i voksenlivet. Den voksne som jobber med ungdom bør kunne analysere den enkeltes fritid, og gi dem mulighet til å involvere seg mer i de aktiviteter de har behov for (Säfvenbom, 2005).

Man kan se på det å få tilrettelagt aktiviteter som en del av omsorgen ved en barneverninstitusjon. I intervjuene er deltakelse i aktiviteter noe jentene vektlegger, og man kan se deres utsagn i sammenheng med at deres behov som enkeltindivider ble sett og ivaretatt.

På fritiden, da gjorde jeg egentlig ganske mye. Jeg var i bassenget, trente, dro på kino og dro ut og spiste. Jeg kunne være ganske mye inne, og ganske mye ute. Det varierte egentlig. Jeg kunne sitte mye på rommet, ellers så satt jeg mye i fellesstuen. Så på TV. Bakte sammen med dem som jobbet der. (Int. Sara)

Sara viser til at det var lagt til rette for aktiviteter på institusjonen og hun benyttet seg av tilbudene hun fikk. Dette kan forstås som at hun likte å gjøre ulike aktiviteter både innendørs

og utendørs, at hun trivdes både i sitt eget selskap og sammen med andre, og at aktivitetene kunne være både i og utenfor institusjonen. Tilrettelegging av aktiviteter kan sees på som en form for omsorg, da de voksne gjennom dette ser og lytter til Sara sine behov. De legger også til rette for at hun skal kunne føle mestring gjennom å gjøre ulike aktiviteter.

Sånn som ridning da. Det har jeg alltid syntes har vært litt greit å gjøre, men jeg hadde ikke lyst til å dra på det sammen med dem på institusjonen. Fordi da ble det ikke noe bra lenger. Men så når jeg flyttet på omsorgsinstitusjonen, sammen med hun som hadde ansvar for meg da. Hun var veldig opptatt av ridning, og hadde hester selv. Så hun brukte å ta meg med hjem til seg for å ride der, og det gjorde jo denne aktiviteten selvfølgelig bedre. (Int. Hanna)

Det kan synes som at dersom Hanna skulle like å gjøre ulike aktiviteter så var det avhengig av hvem hun gjorde det sammen med. Hun hadde et ønske om å gjøre aktiviteter sammen med andre enn de som bodde på institusjonen. Dette kan for eksempel gå på det at hun ikke hadde god kjemi med de som bodde der eller at hun følte seg stemplet som annerledes når hun dro sammen med alle de andre ungdommene og de voksne på aktiviteter. Hun viser til at hun likte å dra på ridning sammen med en ansatt, hjemme hos henne. Dette kan sees på som at Hanna hadde behov for å få denne alenetiden og oppmerksomheten av en voksen som hun hadde god kjemi med. Dette kan ha vært en forutsetning for at hun skulle kunne like å gjøre en aktivitet, og kunne opprettholde en interesse som hun hadde fra før av.

Vi spilte fotball noen ganger, og så var vi ute med båt av og til på sommeren. Vi dro på noen bilturer og sommerferier. Så dro vi til Sverige i påsken og stod på ski. Jeg synes de skulle lagt mer til rette for at vi kunne møtt søsken eller andre familiemedlemmer i stedet for å bare dra på tur. Mat, klær, turer og aktiviteter. Men hvordan skal vi klare å fungere uten de vi faktisk elsker høyest her i verden da? Men selvfølgelig, turene var kjempegreie. Jeg setter virkelig pris på de opplevelsene, det gjør jeg. (Int. Emma)

Emma viser til varierte aktiviteter i og utenfor institusjonen, sammen med andre beboere og de ansatte. Hun gir uttrykk for at de ulike aktivitetene og opplevelsene var verdifulle for henne. Emma fremhever allikevel at noe av den tiden som ble brukt på aktiviteter kunne ha blitt brukt til samvær i stedet, og påpeker at hun trengte å se familien sin for å kunne fungere på institusjonen.

To av jentene nevner ikke noen spesielle fritidsaktiviteter som de har deltatt på i barndommen og videre opprettholdt i tiden på barneverninstitusjon. Mange undersøkelser som for eksempel Clausen og Kristofersen (2008) sin undersøkelse «*Barneverns klienter i Norge 1990–2005. En longitudinell studie*» dokumenterer at familier i barnevernet ofte har dårligere økonomi. Dette kan være en årsak til at jentene ikke har deltatt på noen spesiell fritidsaktivitet, da det koster penger. Alle tre jentene viser til ulike aktiviteter som noe de liker å gjøre, og at de opplever at dette gir både glede og meningsfullhet i hverdagen. De ansatte sin oppgave blir å tilrettelegge for aktiviteter som ungdom har behov for og som de finner interessante, slik at de også kan videreføre dette inn i livet sitt etter institusjonsoppholdet. Man tar med seg aktivitetsmønsteret fra ungdomsårene inn i voksenlivet (Säfvenbom, 2005). Det at de kanskje ikke har deltatt i så mange positive aktiviteter i barndommen, kan ha bidratt til at de ikke vet helt hva de liker å gjøre. Fritidsaktiviteter må erfares for at man selv skal kunne finne seg egne interesser, og i miljøarbeid er det vesentlig at det blir lagt til rette for at ungdommene tilbys fritidsaktiviteter (Säfvenbom, 2005).

En av jentene viser til at hun likte ridning, og at dette var noe hun hadde drevet med i barndommen. Organiseringen av denne aktiviteten ble viktig for henne i tiden på barneverninstitusjon. Hun klarte på en måte å opprettholde ridning som interesse fordi en av de ansatte som hun hadde god kjemi med tok henne med hjem til seg hvor hun hadde hester. Jenta uttrykker at det som gjorde at denne aktiviteten fremdeles ble positiv for henne var at hun fikk gjøre den sammen med noen hun likte. Da fikk hun oppmerksomhet og alenetid med en voksen. Hun påpekte også at hun fikk en slags fritid borte fra institusjonen da aktiviteten fant sted på en annen arena. Samme jente sier at hun ikke hadde lyst til å dra på ridning sammen med dem på institusjonen, fordi da ble det ikke noe bra lenger. Den eller de andre som ungdom gjør fritidsaktiviteter sammen med, kan i mange tilfeller være avgjørende for at han eller hun skal ha interesse for å tilbringe tid på denne aktiviteten (Säfvenbom, 2005).

Miljøterapeutene sin oppgave er å lokke frem ressursene til ungdom i institusjon (Kvaran og Holm, 2012). I forhold til jentenes deltakelse i aktiviteter kunne det være vesentlig at de opplevde mestring i aktiviteter de likte å gjøre. Dersom aktivitetene ble regelmessige ville dette kunne bidra til begripelighet i form av at de både ble forståelige og forutsigbare. I denne

sammenheng ble det viktig at miljøterapeutene la til rette for mestring i aktiviteter som var tilpasset jentenes ressurser. Noe som kunne bidra til både håndterbarhet og meningsfullhet.

Deltakelse i aktiviteter påvirker ungdoms identitetsutvikling (Säfvenbom, 2005). Det å delta på for eksempel organiserte fritidsaktiviteter og utvikle ferdigheter både innenfor en bestemt aktivitet og sosiale ferdigheter kan bidra til å forme ungdom. Man kan tenke at det var vesentlig for jentene å delta i positive aktiviteter både i og utenfor institusjonen for at de ikke skulle oppsøke negative miljøer og aktiviteter som ikke var gunstige for dem (Säfvenbom, 2005). Ved å engasjere seg i aktiviteter kunne jentene ha noe som fylte tiden deres og bidro til motivasjon og mestring. Et slikt innhold i hverdagen kan bidra til opplevelse av sammenheng (OAS) både i form av begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. For mennesker i vanskelige situasjoner har fritiden blitt fremhevet som viktig med tanke på videre utvikling (Lee, Dattilo, Kleiber og Caldwell, 1996, Silbereisen og Todt, 1994, i Säfvenbom, 2005).

I barneverninstitusjon utgjør faste aktiviteter en del av den miljøterapeutiske grunnstrukturen, men det vil også kunne forekomme både tilfeldige og spontane aktiviteter (Larsen, 2015). To av jentene viser til at de deltok i mange ulike aktiviteter, både i og utenfor institusjonen. Det kan bety at de benyttet seg av flere av de tilbudene som institusjonen hadde, og at dette bidro til deres utvikling. Ungdomsalderen er en tid for utvikling fra barn til voksen, og alle jentene viser til opplevelse av egen utvikling i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. Gjennom aktivitet sammen med andre, både ansatte og jevnaldrende, kan jentene ha følt seg som en del av en gruppe. Dette kan ha gitt mestring og meningsfullhet i hverdagen deres. Å involvere seg i fritidsaktiviteter kan bidra til endring i en vanskelig og trist tilværelse (Säfvenbom, 2005). Flytting bort fra familie og venner til en ny tilværelse i en barneverninstitusjon kan bringe med seg mange tanker rundt både egen livssituasjon og fremtid, og dette kan oppleves som vanskelig. Her kan man tenke at aktivitet kan bidra til å flytte fokus i tankene. Frigjørende aktivitet kan bidra til at aktøren glemmer andre problemer hun eller han ellers måtte ha i hverdagen (Säfvenbom, 1998, i Säfvenbom, 2005). Når jentene deltok i aktiviteter kan det være at det bidro til at de tenkte på noe annet der og da, og at det samtidig kunne gi dem en følelse av glede. Her kunne det være vesentlig at miljøterapeutene tilpasset aktivitetene slik at jentene klarte å gjennomføre og fullføre oppgavene, og at de ikke var for langvarige og avanserte (Larsen, 2015).

Jentene viser til ulike former for fysisk aktivitet som trening i studio, ridning og fotball. Ungdomstiden er preget av stress og usikkerhet (Laugesen, Dugas og Bukowski, 2003, Paikoff og Brooks-Gunn, 1991, i Tetzchner, 2012), og man kan tenke at brudd i opplevelsen av sammenheng (OAS) som følge av flytting i barneverninstitusjon også kan bringe med seg forvirring. Det at jentene deltok i fysiske aktiviteter kunne bidra til meningsfullhet og glede i hverdagen deres. Fysisk aktivitet reduserer kortisolnivået i hjernen, som igjen reduserer stress. Samtidig stimuleres man til en bedre sinnsstemning på grunn av frigjøring av hormonet endorfiner. Den sikreste psykologiske virkningen er en følelse av velvære etter avsluttet trening, og fysisk aktivitet kan også bidra til bedring av selvfølelsen (Martinsen, 2000).

En av jentene uttrykte i intervjuet at hun hadde ønsket at de voksne hadde engasjert seg mer i ungdommene gjennom deltakelse i aktiviteter. Dette kan sees i sammenheng med de voksnes interesser og kunnskap i forhold til ulike aktiviteter. Den ansatte sin kunnskap og erfaring med aktiviteten er avgjørende for om ungdommen finner aktiviteten stimulerende (Säfvenbom, 2005). For jentas opplevelse av de voksnes engasjement kunne det altså være vesentlig at de ansatte hadde kompetanse, interesse og viste glede for ulike aktiviteter.

5.2.2. Familie

De tre jentene uttrykker i sine utsagn at det å ha kontakt og samvær med sine familier hadde stor betydning for dem i den tiden de bodde på barneverninstitusjon. Når ungdom flytter på barneverninstitusjon brytes deres viktigste kilde til kontinuitet som vil si deres behov for en sammenhengende livshistorie, en rød tråd gjennom livet. Målet med flyttingen er at ungdommen skal kunne oppleve mer stabilitet i omsorgen ved barneverninstitusjonen, enn hva han eller hun har fått av sine biologiske foreldre (Bunkholdt, 2006).

I barnevernloven står det at etter flytting har barn og foreldre rett til samvær med hverandre dersom ikke noe annet er bestemt (§ 4-19 i Barnevernloven, 1992). Dette vektlegges fordi det i utgangspunktet er ment at ungdommen skal flytte hjem til sine foreldre igjen etter en periode. Det blir allikevel ikke alltid slik, og det kan av og til bli bestemt at ungdommen eksempelvis skal bo i institusjonen frem til han eller hun kan stå på egne ben. Det vektlegges uansett at ungdommen ikke skal bryte forbindelsen med hans eller hennes biologiske foreldre.

Institusjonen spiller en stor rolle i ungdommens liv, men etter utflytting er det ikke sikkert at ungdommen har anledning til å opprettholde kontakten med institusjonen. Da vil foreldrene kunne utgjøre et betydningsfullt nettverk, som kan representere en kontinuitet som er verdifull og dermed viktig å ta vare på (Bunkholdt, 2006). I intervjuene er jentenes behov for å ha kontakt med sin familie fremtredende, og de beskriver at dette ga dem både glede, håp og mening i tiden i barneverninstitusjon. Man kan se på det å ha kontakt med sin familie som noe av det som kunne styrke jentenes opplevelse av sammenheng (OAS). Institusjonens oppgave ble å legge til rette for kontakt og samvær med de medlemmene i familien som jentene selv synes at de har en god relasjon til.

Det å fortsatt besøke familien min og ha kontakt med dem. Ja det var egentlig det som var viktigst for meg. (Int. Sara)

Sara peker på at det som var mest betydningsfullt for henne i den tiden hun bodde på barneverninstitusjon var at hun fikk ha samvær og kontakt med familien sin. Hun uttrykker at hun visste at de var der for henne selv om de ikke var fysisk sammen med henne hele tiden.

Den ene av foreldrene mine har slitt veldig mye fordi denne har hatt nok med sine egne problemer. Forelderen har jo vært med meg hele veien, og sett hvordan det har gått med meg. Denne har vært så bekymret at, og er jo skikkelig utbrent selv. Den tanken på å ødelegge for forelderen min med at jeg skulle gi opp, det har jeg på en måte ikke taklet da. Jeg tror det er det som har stoppet meg fra å gi opp, ganske ofte. (Int. Hanna)

Hanna viser forståelse for at den ene av foreldrene hennes har problemer, men samtidig så uttrykker hun at forelderen betyr mye for henne og omvendt. Det at de bryr seg om hverandre er gjensidig. Det at forelderen har støttet henne har bidratt til at hun har kommet seg videre og igjennom tiden på barneverninstitusjon. Videre kan man se det som at hun ikke har villet skuffe forelderen og at hun også føler et ansvar for å ikke gjøre hverdagen til denne verre enn den allerede er. Hanna viser til at den gjensidige relasjonen hun har til forelderen sin har bidratt til motivasjon og meningsfullhet slik at hun ikke har satt seg ned og gidd helt opp.

Jeg tror at det som ga meg håp var det at jeg har hatt et så fint og sterkt bånd med lillesøster. Det var liksom det håpet jeg hadde at jeg skulle få komme hjem til henne igjen. (Int. Emma)

Emma uttrykker at det som drev henne gjennom den tiden hun bodde på barneverninstitusjonen var at hun hadde en god relasjon til lillesøsteren sin. Ønsket om at hun en dag skulle få være mer sammen med henne igjen betydde mye for Emma. Her kan man også tenke at relasjonen ga motivasjon og meningsfullhet.

Før sommeren så gledet jeg meg til sommerturer og til at jeg skulle få være hjemme i 2 uker å møte bestemor og møte vennene mine i byen. Og være med lillesøster og en av foreldrene mine. (Int. Emma)

Emma sitt utsagn kan tolkes som at hun likte å dra på turer sammen med de på institusjonen i sommerferien, men at det samtidig var svært viktig for henne å få god tid hjemme slik at hun kunne opprettholde kontakten med familien og vennene sine på hjemmeplassen. I dette sitatet brukes begrepet tid igjen. God tid sammen med familie og venner kan ha gitt henne motivasjon og bidratt til å finne mening i hverdagen.

Jentene omtaler i intervjuene det å ha kontakt og samvær med sin familie som noe av det som var viktigst for dem i tiden i barneverninstitusjon. Når de flyttet hjemmefra ble deres sosiale nettverk revet opp, og de var avhengig av å gå inn i nye familieforhold (Säfvenbom, 2005). Alle de tre jentene hadde flyttet flere ganger tidligere, men forskjellen var at en av dem hadde flyttet kun sammen med sin familie før hun flyttet i institusjon. De to andre hadde opplevd ulike flyttinger uten familien sin som i fosterhjem, beredskapshjem og akuttinstitusjon. Mange flyttinger i seg selv, og det å bo borte fra familien kan sees på som brudd i jentenes opplevelse av sammenheng (OAS) som følge av brudd i kontinuitet. De uttrykker i intervjuene at de brydde seg og var veldig glad i ulike familiemedlemmer, og at de måtte ha regelmessig kontakt med dem for at de selv skulle kunne ha det bra i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. De viser til det at familien var en del av deres liv selv om de bodde langt borte fra dem ga dem mening i hverdagen, og også håp for fremtiden. En av jentene viser til at det som ga henne håp i den tiden hun bodde i barneverninstitusjon var det at hun skulle få være sammen med lillesøsteren sin igjen etter endt opphold. En av de andre jentene uttrykker at det at den ene forelderen betydde så mye for henne og omvendt gjorde at hun fant meningsfullhet i hverdagen, og at opprettholdelse av deres gjensidige relasjon bidro til at hun ikke ga opp. Sett i sammenheng med dette kan kontakt og samvær med både foreldre og søsken være en vesentlig del av det som bidro til opplevelse av sammenheng (OAS) for

jentene. Relasjoner til foreldre og søsken vil ofte være viktig gjennom hele livet (Tetzchner, 2012).

Som nevnt tidligere påpekes det i barnevernloven at ungdom og foreldre har rett til samvær med hverandre etter flytting dersom annet ikke er bestemt (§ 4-19 i Barnevernloven, 1992). Jentene kom seg igjennom tiden i barneverninstitusjon, og de viser til det å ha kontakt med familien som en viktig del av det som ga dem mening og håp i hverdagen. Sett i et salutogent perspektiv kan det å ha kontakt med familien ha bidratt til opplevelse av sammenheng (OAS), da nettopp familien er deres viktigste kilde til kontinuitet. Mennesker formes av fortiden, og har behov for å vite hvordan utviklingen av den har vært (Bunkholdt, 2006). Man kan se det slik at samvær med familien bidro til opplevelse av sammenheng (OAS) eller en rød tråd i deres liv, noe som gjorde at hverdagen opplevdes mer forståelig og håndterbar. Denne graden av kontinuitet kan tenkes at var av betydning for jentenes identitetsdannelse i ungdomsalderen, og hjalp dem på veien til å finne seg selv. Ungdomstiden preges av usikkerhet og stress rundt det å finne sin identitet (Laugesen, Dugas og Bukowski, 2003: Paikoff og Brooks-Gunn, 1991, i Tetzchner, 2012). Kontinuitet i tillegg til stabilitet i omsorgen er hjørnesteiner i ungdoms identitetsdannelse, og er nødvendig i utvikling av en stabil og trygg identitet (Larsen, 2006).

Det å opprettholde båndene til familiemedlemmene kan ha gitt jentene en form for trygghet i hverdagen, men også for fremtiden da de visste at de hadde noe å komme tilbake til dersom de skulle flytte til hjemstedet igjen etter institusjonsoppholdet. Et institusjonsopphold er kun ment å være midlertidig. Det vil derfor være vesentlig å legge til rette for at ungdommen og familien kan ivareta, vedlikeholde og utvikle forholdet sitt på en så god måte som mulig i denne perioden. Uansett fremtidig bosted er familien familie og vil alltid være det (Bufdir, 2010). To av jentene har per i dag flyttet tilbake til sitt hjemsted. Alle jentene viser i intervjuene til glede og meningsfullhet rundt det å kunne opprettholde kontakt og samvær med ulike familiemedlemmer. En av jentene uttrykker at hun gledet seg veldig til sommerferien, fordi da fikk hun være hjemme hos familien sin i to uker sammenhengende. Det kan tenkes at dette ga henne både ro i samværet ved at hun var på samme sted i en lengre periode, og at hun også fikk mer tid til å treffe alle de menneskene som var betydningsfulle

for henne. Noe som igjen kan ha bidratt til meningsfullhet fordi hverdagen ble noe som var verdt å engasjere seg i.

Arbeid med familien er en forutsetning for at ungdom skal kunne arbeide på sin oppgave (Larsen, 2015). Jentene opplevde utvikling og forandring på ulike områder i tiden de bodde i barneverninstitusjon. En av jentene viser i intervjuet spesielt til sin sosiale kompetanse. Sett i sammenheng med dette kan institusjonens parallelle arbeid med familien ha hatt betydning for at hun kunne utvikle sine sosiale ferdigheter. Hun kan ha opplevd det å være sammen med andre som mer håndterbart fordi hun hadde ressurser til rådighet for å takle dette. Arbeid med ungdoms nettverk er en forutsetning for at de skal kunne ha en følelse av sammenheng og håndterbarhet (Larsen, 2015).

Når ungdom skal flytte ut av institusjonen kan det være viktig å ha sin familie i ryggen. Derfor er det vesentlig at det legges til rette for å bevare og videreutvikle disse relasjonene. For noen ungdommer vil kontakten med foreldrene være av stor betydning, fordi de kanskje ikke vil ha mulighet til å opprettholde kontakten med institusjonen. Da vil opprinnelsesfamilien utgjøre et viktig nettverk (Bunkholdt, 2006). Dette kan forstås og sees i sammenheng med at det opplevdes som veldig viktig for jentene å ha kontakt med sine familier, og også hvorfor samvær vektlegges i institusjonsopphold. Man kan tenke at opprettholdelse av relasjonene til familiemedlemmene bidro til mindre bekymring hos jentene, slik at det heller ble frigjort rom for deres utvikling og læring.

5.2.3. Venner

I sitatene uttrykker jentene ulike sider ved det å etablere vennskap når de bor i barneverninstitusjon, og omtaler videre det å bli akseptert og forstått av jevnaldrende i ungdomstiden som betydningsfullt for dem. Som nevnt tidligere er ungdomsalderen en tid med overgang fra foreldrepåvirkning til vennepåvirkning (Smetana, Compione-Barr og Metzger, 2006, i Tetzchner, 2012). Deltakelsen i grupper bidrar til å forme ungdoms væremåte, samt selvoppfattelsen (Faircloth og Hamm, 2011, i Tetzchner 2012). Man kan tenke at de vennskapene som ungdom utvikler og de miljøene de inngår i kan ha betydning

for livet videre. Det å ha venner kan også bidra til å finne innhold og mening i hverdagen. Ungdom søker grupper som de aksepterer verdiene til, og som aksepterer dem (Tetzchner, 2012).

Jeg har egentlig aldri hatt noen problemer med å få venner, men det var litt sånn at jeg var redd for at de andre ungdommene på skolen skulle dømme meg for at jeg bodde på institusjon. Så derfor holdt jeg meg litt mer tilbake. Men det gikk egentlig ganske fint. Jeg har veldig mye kontakt med de vennene jeg fikk på skolen der den dag i dag også. De tok meg ganske godt imot da jeg kom flyttende. (Int. Sara)

Sara peker på at hun ikke har hatt vansker med å få venner, og dette kan forstås som at hun kan inneha sosial kompetanse som bidro til at hun håndterte det å være sammen med andre jevnaldrende. Videre viser hun til at ungdommene på skolen tok henne godt imot og at dette betydde mye for at hun skulle trives. Det kan tenkes at dette gjorde skolehverdagen hennes meningsfull og at det å ha venner ga henne motivasjon til å gå på skolen. Allikevel var hun i begynnelsen redd for at de andre ikke skulle akseptere henne for den hun var, men heller se på henne som bare et barnevernsbarn.

Det som ofte har blitt er jo det at de vennene man får er de som bor på institusjonen. Fordi det er de du omgås hele tiden og de som du kan forstå da. Du har jo litt den samme opplevelsen og oppfatningen av ting som dem. Og når du bor på en institusjon så er du ganske ofte stresset eller du kommer fra situasjoner der det ikke har vært så lett. Og da når du sitter med det og samtidig skal prøve å omgås andre, folk som bor hjemme og ikke har noen forståelse av det, så går det ikke helt. Jeg hadde jo andre venner utenfor institusjonen, men jeg fikk aldri den forståelsen som det er viktig å ha for å kunne stole på noen og føle seg komfortabel med noen. (Int. Hanna)

Det kan synes som at det å bo på barneverninstitusjon og de opplevelsene Hanna hadde med seg fra oppveksten bidro til å sette begrensninger i forhold til det å få seg venner utenfor institusjonen. Hun viser til mangel på forståelse, og dette kan kanskje bety at de andre ungdommene ikke visste nok om hvilke opplevelser og erfaringer en ungdom som bor på barneverninstitusjon kan inneha. Hanna peker videre på at de andre beboerne hadde en bedre forståelse for hvordan hun hadde det da de satt med lignende erfaringer selv, og at dette bidro til at det var enklere for henne å stole på dem og samtidig føle seg komfortabel i deres selskap.

Når jeg kom i barnevernet så var ungdomsårene mine egentlig veldig mye mer stabile, til tross for at jeg flyttet 7 ganger på et år. Men jeg fikk meg venner som aksepterte meg for den jeg var, og som forstod at jeg har hatt det vanskelig. Fordi det er på en måte slik med barnevernsbarn at vi forstår hverandre. Vi er en egen gruppe, eller rase kan jeg vel kalle det egentlig. Fordi vi forstår hverandre og vi aksepterer det at det finnes mennesker og ungdommer som ikke har det like bra. Endelig så hadde jeg ordentlige venner, som jeg enda har. (Int. Emma)

Emma uttrykker at før hun flyttet på barneverninstitusjon var det vanskelig for henne å få seg venner, og dette kan være grunnet hun ble påvirket som person av forholdene i hjemmet. I tiden i barneverninstitusjonen så møtte hun andre ungdommer med lignende erfaringer som kunne forstå og akseptere henne for den hun var. De hadde noe felles, som bidro til å bygge vennskap.

Så ringte jeg en dame i Forandringsfabrikken og sa til henne at nå må du hjelpe meg. Jeg skal ha en utdanning. Og en annen jente i Forandringsfabrikken gikk på en annen videregående skole. De sa at det kunne hende at de kunne ta meg inn der. Så sa jeg okey til damen, og at hun kunne ringe den skolen. Og så fikk jeg plass der, og jeg fullførte videregående. (Int. Emma)

Emma sitt utsagn kan forstås som at det var så viktig for henne å gjennomføre skolen og få seg en utdanning, at hun selv ba om hjelp fra Forandringsfabrikken. Videre kan det at hun hadde noen hun kjente, som også hadde erfaring fra det å være i barnevernsystemet, ha vært av betydning for at hun skulle mestre og fullføre videregående skole. Trivsel kan ha vært en faktor som bidro til at hun lyktes.

Jentene viser til ulike opplevelser i forhold til det å ha venner før de flyttet i barneverninstitusjon. En av jentene uttrykker at hun ble mobbet og ikke hadde noe spesielt til venner, mens en av de andre sier at hun hadde gode venner. Ingen av dem omtaler i noen stor grad opprettholdelse av disse vennskapene i tiden etter at de flyttet i barneverninstitusjon. Dette kan sees i sammenheng med at det ikke ble lagt til rette for dette, men også i forhold til utvikling av identitet, nye interesser og skifte av vennegrupper som hører ungdomstiden til. Grupper endrer seg med skifte av skole og medlemmenes utvikling (Faircloth og Hamm, 2011, i Tetzchner 2012). Ungdom som flytter i institusjon opplever at sosiale nettverk rives opp, og at de er overlatt til seg selv i etableringen av nye vennegrupper (Säfvenbom, 2005).

Det at disse relasjonene opphørte kunne oppleves som et brudd i opplevelsen av sammenheng (OAS) for jentene.

Jentene har ulik opplevelse av det å etablere vennskap i tiden i barneverninstitusjon. En av dem viser til at hun fikk gode venner i skolen, mens to av de andre viser mer til de vennskapene de etablerte til andre ungdommer som de bodde sammen med. Ut ifra dette kan man forstå at alle de tre jentene hadde noen jevnaldrende de kunne snakke med og gjøre ting sammen med. Det kan være vanskelig for ungdom som flytter til et helt nytt sted hvor de begynner i ny skole å finne venner. I ungdomstiden begynner de å se på seg selv som en del av ulike grupperinger. Slike gruppekategorier bestemmes av ulike egenskaper som ungdom blir tillagt å være en del av, eller som de føler seg som en del av (Smetana, Compione-Barr og Metzger, 2006, i Tetzchner, 2012). Ungdommene i skolene jentene startet på kunne kanskje allerede ha funnet sin plass i ulike grupper, og det kunne være vanskelig å være ny og forsøke å bli en del av de allerede etablerte gruppene. De viser heller ikke til spesielle interesser eller at de hadde deltatt i organiserte fritidsaktiviteter i barndommen som eksempelvis idrett. Man kan tenke at ferdigheter innen ulike aktiviteter og sosial kompetanse kan være egenskaper som bidro til ulikheter mellom jentene i forhold til å etablere vennskap i den tiden de bodde i barneverninstitusjon.

En av jentene viser til at hun opplevde selv at hennes sosiale ferdigheter var dårlig utviklet, da hun hadde negative erfaringer fra samspillet i familien i barndommen. Hun uttrykker at hun ikke visste hvordan hun skulle forholde seg til andre mennesker, men at hun utviklet sine sosiale ferdigheter i tiden på barneverninstitusjon. Hun sier at hun fikk gode venner i ungdomstiden, som hun har enda den dag i dag. Utvikling av sosial kompetanse er en del av det miljøterapeutiske arbeidet (Larsen, 2015). Dette kan ha hjulpet henne til å etablere gode vennskap. En av de andre jentene opplevde at hun ikke hadde vanskelig for å få seg venner, hverken før flytting eller i løpet av tiden i barneverninstitusjon. En av årsakene til dette kan være at hun hadde andre opplevelser av samspill i barndommen, og at hun i større grad hadde utviklet sine sosiale ferdigheter. Utvikling av sosiale ferdigheter kunne bidra til jentenes opplevelse av håndterbarhet og meningsfullhet i deres møte med jevnaldrende i tiden de bodde i barneverninstitusjon. Sosiale ferdigheter kunne også ha gitt dem begripelighet, da det hjalp dem å bedre forstå det sosiale samspillet.

To av jentene uttrykker at de opplevde det som enklere å etablere vennskap med de ungdommene som bodde i barneverninstitusjon, og at de følte seg forstått og komfortabel sammen med noen av de andre beboerne. Dette kan sees i sammenheng med at de følte seg akseptert av de andre, da de på en måte ble en gruppe ut ifra noe like erfaringer. Ungdom søker grupper som de aksepterer verdiene til, og som aksepterer dem (Tetzchner, 2012). Deres utvikling av sosial kompetanse og andre ferdigheter kan være noe av det som bidro til at de etter hvert også fikk venner utenfor institusjonen. I den forbindelse kan miljøet på institusjonen ha vært en arena for læring og utvikling, som de gradvis overførte til møtet med andre jevnaldrende som for eksempel i skolen. Det å få venner i denne tiden kan ha hatt stor betydning for jentenes opplevelse av innhold og meningsfullhet i hverdagen. Vennskapene kan også ha bidratt til bedre forståelse av sosialt samspill, som videre kan ha gitt jentene mer begripelighet. Tetzchner (2012) påpeker at det å ha venner kan bidra til å finne innhold og mening i hverdagen.

En del av ungdom i barnevernet sin identitet vil være at de er et «barnevernsbarn». Dette alene vil ikke kunne være nok for at håp og drømmer skal kunne innfris. I oppveksten kan det at foreldrene ikke har vært i stand til å ta godt nok vare på jentene ha bidratt til utrygghet. Det psykologiske rommet som de skulle ha brukt til utvikling og læring, kan ha vært fylt med uforutsigbarhet og bekymring (Larsen, 2006). Jentene viser til mer forutsigbarhet og trygghet i hverdagen i den tiden de bodde i barneverninstitusjon. Man kan tenke at for eksempel de tilbakevendende strukturene og de ansattes fremtreden som trygge voksne bidro til at jentene fikk frigjort rom til både læring og utvikling. Ungdom i barnevernet sin identitet vil bestå av mer enn det å være et «barnevernsbarn». De vil også kunne ha roller som elev, venn eller kjæreste (Larsen, 2006). Sett i skolesammenheng kan institusjonsoppholdet ha bidratt til at jentene kunne slippe å bekymre seg like mye for forholdene i hjemmet, da de ved å flytte muligens fikk litt avstand til det som var vanskelig. Slik kunne de ha bedre anledning til å konsentrere seg om innholdet i skoledagen, og ha bedre dager generelt. En av jentene viser til at hun tok kontakt med Forandringsfabrikken i forhold til å få hjelp til å gjennomføre skolen. Hun fikk starte i en klasse sammen med en jente som hun kjente fra før av. I intervjuet ga hun uttrykk for at denne medeleven hadde forståelse for hennes situasjon og aksepterte henne for den hun var. Dette kan ha gitt henne en form for trygghet og opplevelse av sammenheng (OAS), og kan ha bidratt til at hun klarte å fullføre skolen.

Jentene viser i ulik grad til venner utenfor institusjonen. Skolen var en arena hvor jentene traff andre jevnaldrende enn beboerne. Jentene viser ikke i stor grad til organiserte fritidsaktiviteter, men man kan tenke at dette kan ha vært en annen mulig arena for å kunne etablere vennskap til jevnaldrende gjennom felles interesser. Slike aktiviteter kan bidra til at ungdom føler tilhørighet i en gruppe, noe som er en viktig del av det å være ungdom (Tetzchner, 2012). Det å være en del av en gruppe kunne gi meningsfullhet i hverdagen hos jentene, fordi det var noe som brakte med seg glede og dermed var verdt å engasjere seg i. Jentene viser til at de følte seg som del av ulike grupper, både i skolen og sammen med beboerne i institusjonen. Det å ha et nettverk av venner utenfor institusjonen vil kunne bidra til å motvirke institusjonalisering (Larsen, 2015). Dette kan være viktig å ha fokus på for ansatte, da tiden i barneverninstitusjon skal hjelpe jentene til å kunne stå på egne ben ute i samfunnet etter endt opphold. Ungdom stimuleres til vekst av å være og gjøre noe sammen med andre i et prososialt miljø, og forholdene må legges til rette for at ungdom kan møtes i sosialt samvær og gjennom aktiviteter og kulturopplevelser både i hjem, friluft og klubb (Cochran og Bø, 1989, Bø, 1999, Gjertsen 2010 og Fauske 2010, i Bø, 2012). En av jentene viser til gode venner utenfor institusjonen, og en faktor som kan ha bidratt til dette kan være at de ansatte la til rette for at hun skulle få opplevelser sammen med jevnaldrende både i og utenfor institusjonen.

To av jentene uttrykker at de fremdeles har mye kontakt med de vennene de fikk da de bodde i barneverninstitusjon. Noe som kan bety at de etablerte gode vennskap i denne tiden, og dette bekrefter at de vennskapene som ungdom utvikler kan ha betydning for livet videre (Tetzchner, 2012). Venner betyr mye spesielt i ungdomstiden (Säfvenbom, 2005).

6. OPPSUMMERENDE DRØFTING OG KONKLUSJON

Det meste av det jentene sier noe om i intervjuene omhandler omsorg. De uttrykker at dette er det de trenger for å skulle kunne ha det bra. De viser til mye god omsorg gjennom opplevelser av at de ansatte bryr seg om dem ved at de tar seg tid til dem, engasjerer seg i dem gjennom det å lytte til hva de har å si og deres meninger, samt gjennom varierte aktiviteter i og utenfor institusjonen. Jentene uttrykker at de opplever at de voksne bryr seg om dem også gjennom

oppretholdelse av tilbakevendende strukturer og grenser. Tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner som har vært troverdige kan ha bidratt til å gi jentene mulighet til å forbedre sin sosial kompetanse (Larsen, 2015). Videre omtaler de følelsen av trygghet som særdeles viktig for dem, og at de opplever dette gjennom måten de ansatte møter dem på.

Jentenes begrep om opplevd omsorg omhandler i hovedsak mer den omsorgen som gis mellom mennesker, heller enn den materielle omsorgen. De uttrykker at de savner mer nærhet og kjærlighet som ifølge Lynch (2007) er noe man får mer igjennom den primære omsorgen som foreldre gir sine barn. Ut i fra jentenes beskrivelser av den omsorgen som var veldig viktig for dem, kan man relatere dette til at den bør inneholde noe «to care about» og ikke kun «to care for» for at den skal kunne oppleves som «god nok» for dem (Ungerson, 1983 i Egelund og Jakobsen, 2009). Jentene uttrykker at minst en ansatt tok dem med hjem i tankene og hjertene sine, og at de hadde en god relasjon til en slik signifikant andre var noe av det som var mest betydningsfullt for dem i deres hverdag. De beskriver den typen omsorg som disse voksne ga dem som at den innebar følelser både fra deres side og fra de voksnes, og at dette kunne sees gjennom at de voksne virkelig brydde seg om dem. I intervjuene legger de stor vekt på at denne typen omsorg var viktigst for dem. De oppfattet enkelte voksne som at de kun var på jobb for å tjene penger, og de viser til opplevelsen av at for noen så var de mer enn bare en jobb. I intervjuene kan man i sammenheng med dette se et klart skille i forhold til ansatte med og uten så stor betydning for dem.

Jentene uttrykker at de ønsket og trengte mer nærhet og kjærlighet i institusjonen. I forbindelse med savn rundt nærhet og kjærlighet viser jentene til at dette behovet kan bli mer dekt gjennom at de voksne tar seg mer tid til dem, og gir enda mer av seg selv. Dette ved mer oppmerksomhet og alenetid med en voksen, og også at de blir mer sett som enkeltindivider med ulike behov. I følge Bø (2012) er det nettopp tid barn og unge sier at de ønsker seg mer av fra voksne, og det at de ikke alltid har det så travelt.

I forhold til aktivitet viser jentene til at de gjorde ulike aktiviteter i tiden de bodde i barneverninstitusjon, og at dette og tid sammen med venner var noe av det som ga dem innhold og mening i hverdagen. De viser til noe savn rundt det å ha en fast fritidsaktivitet og tilrettelegging for dette i institusjonsoppholdet. De uttrykker at dette hadde vært betydningsfullt for dem i tiden etter at de flyttet for seg selv, fordi aktivitet bringer med seg

glede og at de gjennom dette kan treffe andre jevnaldrende. Man kan tenke at felles interesser kan bidra til å bygge vennskap.

Det å få og ha venner på den nye plassen jentene flyttet til var betydningsfullt for dem. I forbindelse med dette så uttrykker de at det var viktig for dem å kunne etablere vennskap også med andre jevnaldrende enn kun beboerne. Her kan man tenke at det var viktig at de ansatte la til rette for nettopp dette gjennom at jentene fikk møte jevnaldrende utenfor institusjon, men også at disse ble invitert til institusjonen som var jentenes hjem i denne tiden.

En annen faktor som opplevdes som viktig for jentene i tiden de bodde i barneverninstitusjon var å kunne ha kontakt og samvær med sine familier. Kontinuitet og stabilitet er nødvendig for å kunne utvikle en trygg og stabil identitet (Larsen, 2006). Sett i sammenheng med dette kan omsorgen jentene mottok i institusjonen og kontakt og samvær med foreldre og søsken sammen ha bidratt til deres opplevelse av sammenheng (OAS).

«Det salutogene perspektivet baserer seg på opplevelsen av mestring og troen på å lykkes» (Larsen, 2015, s. 142). Alle de tre jentene viser til at de mesteparten av tiden, i varierende grad, hadde troen på at de skulle klare seg og at de i alle fall hadde noe håp om at det skulle gå greit med dem. Man tenke at innholdet i hverdagen i barneverninstitusjonen bidro til deres opplevelse av begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet som ga dem opplevelse av sammenheng (OAS). De faktorene som bidro til dette for jentene var i hovedsak omsorg, men også deltakelse i aktiviteter, det å få og være sammen med venner, og kontakt og samvær med familien.

Ut ifra det jentene uttrykker i sine intervju kan man konkludere med at ansatte i barneverninstitusjon bør være interessert i å jobbe med ungdom og ha et fokus som innebærer at de skal ha det bra. Foruten dette kan man tenke at man som ansatt ikke kan klare å gi nok av seg selv og bry seg nok for at ungdommene skal kunne få det best mulig. I bunn og grunn handler det om ungdommenes opplevelser av at de voksne engasjerer seg i dem på en god måte. En av jentene uttrykker det med at hun ønsket at de voksne kunne klare og engasjere seg litt mer i ungdommene, og være mer sammen med dem. Ansatte bør kunne være i stand til gi omsorg og se ungdom sine behov, slik at ungdommene opplever «god nok» omsorg og føler seg verdsatt. Deres utsagn omhandler i stor grad deres behov for å bli sett som enkeltindivider, og at de blir godtatt for den de er. I institusjonen bør det tilrettelegges for det

som er av betydning for ungdom som deltakelse i aktiviteter, kontakt og samvær med familien og tid sammen med venner. I tillegg bør det være mer nærhet og kjærighet i institusjonen for å ytterligere styrke deres opplevelse av sammenheng (OAS). Avslutningsvis er det av stor betydning for ungdom sine opplevelser av tiden i barneverninstitusjon at de som lager spor i hjertene deres møter dem på en god måte.

Litteratur

Antonovsky, A. (2013) *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. 1. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Backe-Hansen, E., Backeteig, E., Gautun, H. og Grønningsæter, A. B. (2011) *Institusjonsplassering-siste utvei? Betydningen av barnvernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet*, i Backe-Hansen, E. (red.) Oslo: Fafo/Nova.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014) *Lov om barneverntjenester av 17.07.1992*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100> (Hentet 18. mai 2015).

Barne- og familiedepartementet (2003) *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf (Hentet: 8. april 2015).

Barne- og likestillingsdepartementet (2009) *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning (NOU 2009:8).

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. *Barneverninstitusjoner*. Tilgjengelig fra: http://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Barnevernsinstitusjoner/ (Hentet: 4. mai 2015).

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2010) *Kvalitet i barneverninstitusjoner*. Tilgjengelig fra: <http://www.bufdir.no/nn/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001110> (Hentet 4. mai 2015).

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015). *Årsrapport 2014*. Tilgjengelig fra: http://www.bufdir.no/global/Arssrapport_2014_Bufdir.pdf (Hentet 18. mai 2015).

- Bø, I. (2012) *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. (2006) 'Barnets beste – mellom kontinuitet og stabilitet', i Follesø, R. (red.) *Sammen om barnevern. Enestående fortellinger, felles utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s, 100-116.
- Clausen S.-E. og Kristofersen, L.B (2008) *Barnevernsklinter i Norge, 1990-2005. En longitudinell studie*. Oslo: Nova.
- Dalen, M. (2013) *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Egelund, T. og Jakobsen, T.B. (2009) 'Professionel omsorg: En analyseramme', i Egelund, T. og Jacobsen, T.B. (red.) *Omsorg for anbragte barn og unge. Døgninstitutionens hverdag og vilkår*. 1. utgave. København: Akademisk Forlag, s. 43-54.
- Forandringsfabrikken. Tilgjengelig fra: <http://www.forandringsfabrikken.no/> (Hentet 22. mars 2015).
- Gudmundsdottir, S. (2011) 'Den kvalitative forskningsprosessen', i Moen, T. og Karlsdottir, R (red.) *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Trondheim: Tapir Akademisk forlag, s. 15-31.
- Horneman, K. (1996). *De stygge andungene og hjelperne deres*. Hovedoppgave for Program for sosialt arbeid. Norges teknisknaturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Justis- og politidepartementet (2011) *I velferdsstatens venterom. Mottakstilbudet for asylsøkere*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning (NOU 2011:10).
- Kleven, T. A. (2014) 'Forskning og forskningsresultater', i Kleven, T. A. (red.) *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke, s. 9-26.

- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvaran, I. og Holm, J. (2012) *Barnevernsfaglig miljøterapi*. 1. utgave. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Larsen, E. (2006) 'Barnevern som risiko og mulighet', i Follesø, R. (red.) *Sammen om barnevern. Enestående fortellinger, felles utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 117-130.
- Larsen, E. (2015) *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, E. og Selnes, B. (1983) *Fra avvik til ansvar. En miljøterapeutisk tilnærming til ungdom i institusjon*. 2. utgave. Oslo: Forlaget Tanum-Norli.
- Lynch, K. (2007). 'Love labour as a distinct and non-commodifiable form of care labour'. *The Sociological Review*, 55 (3), s. 550-570.
- Martinsen, E. W. (2000) Fysisk aktivitet for sinnets helse. *Tidsskrift for Den norske legeforening*. 25/2000. Tilgjengelig fra: <http://tidsskriftet.no/article/198276> (Hentet 19. mai 2015).
- Neerland, G. (2012) *Ungdom i barneverninstitusjoner sin opplevelse av sammenheng (OAS) – Et salutogent perspektiv*. Master i barnevern. Universitetet i Bergen.
- NESH (2006) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf> (Hentet 18. mai 2015).

- NESH (2014) *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. Tilgjengelig fra:
<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Generelle-forskningsetiske-retningslinjer/> (Hentet 18. mai 2015).
- Nilssen, V. (2012) *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B. (2010) *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Statistisk sentralbyrå (2014) *Barnevern, 2013*. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/barneverng/> (Hentet 01. mai 2015).
- Statistisk sentralbyrå (2014) *Barneverninstitusjoner, 2013*. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverni> (Hentet 01. mai 2015).
- Storø, J., Bunkholdt, V. og Larsen, E. (2010) Er institusjonen alltid et onde, og familien alltid et gode? *Norges Barnevern*, 03, s. 167-179.
- Säfvenbom, R. (2005). *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst. Grunnbok i aktivitetsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- Øksnes, M. og Steinsholt, K. (2004) Nel Noddings: Pedagogikk er et spørsmål om å gi naturlig omsorg, i Steinsholt, K. og Løvlie, L. (red.) *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogisk idehistorie fra antikken til det postmoderne*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 653-668.

VEDLEGG 1

Intervjuguide

- Kan du fortelle litt om deg selv? Alder?
- Hvilken type institusjon bodde du på? Hvor lang avstand var det fra ditt hjemsted og til institusjonen?
- Når du flyttet på institusjon, fikk du noen forklaring på hvorfor du skulle flytte dit? Kan du fortelle litt om dette?
- Hvordan var det å vokse opp på en barneverninstitusjon?
- Kan du beskrive hvordan en helt vanlig dag på institusjonen var?
- Hvordan opplevde du det å bo borte fra familien din?
- Hvordan opplevde du barndommen din?
- Hvordan opplevde du ungdomstiden din?
- Hvilke personer har hatt betydning for deg?
- Hvordan var det å gå på skolen?
- Hva gjorde du på fritiden?
- Hvordan opplevde du det å ha/få venner når du bodde på institusjon?
- På hvilken måte kan du beskrive hva som var viktig for deg i denne tiden?
- På hvilken måte kan du beskrive hva det var som gjorde at du kom deg gjennom det?
- Når hadde du det greit? Hva gjorde du da? Hvem var du sammen med?
- Hva gjorde deg glad?
- Hva gledet du deg til?
- Hva ga deg håp?
- Var det noen som var spesielt snille med deg? Kan du fortelle litt om dette?
- Hvilke egenskaper hadde den miljøterapeuten som du syntes var okey?

- Var det noen du kunne snakke med når det var noe som var bra eller vanskelig? Kan du fortelle litt om dette?
- Hva opplevde du som meningsfullt?
- Hva var det du gjorde som var morsomt?
- På hvilken måte kan du beskrive din livssituasjon i dag?
- Hvordan tenker du at institusjonsoppholdet har betydning for det livet du lever i dag?
- Har det å bo på institusjon hjulpet deg? Tenker du at det var riktig for deg? Kan du fortelle litt om dette?
- Hvis du skulle gjenoplevd institusjonsoppholdet, hva ville du skulle vært annerledes slik at du skulle fått det bedre? Hva skulle det ha vært mere av? Hva skulle det vært mindre av?
- Hvilke drømmer har du for fremtiden?
- Har du planer for fremtiden? Kan du fortelle litt om dette, og hva som eventuelt kan hjelpe deg til å oppfylle disse?

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Ellen Saur
Pedagogisk institutt NTNU

7491 TRONDHEIM

Vår dato: 06.02.2015

Vår ref: 41769 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.01.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

41769	<i>Ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ellen Saur</i>
<i>Student</i>	<i>Kristin Folladal</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 05.05.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaal@svt.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 41769

Utvalget omfatter unge voksne, over 18 år, som har flyttet ut av institusjon. Rekruttering og førstegangskontakt skjer gjennom Forandringsfabrikken. Prosjektleder vil ikke vite navn på respondent for denne selv tar kontakt/samtykker til deltakelse.

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet mottatt 03.02.2015 er tilfredsstillende utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger NTNU sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 05.05.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak

VEDLEGG 3

Til ungdommen

Invitasjon til deltakelse i undersøkelse om: «Ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon»

Jeg heter Kristin Folladal og er student ved masterprogrammet i spesialpedagogikk ved NTNU. Som en del av utdanningen skal jeg skrive en masteroppgave. Temaet for masteroppgaven er ungdom som har bodd i barneverninstitusjon, hvordan de opplevde denne tiden og hvilken betydning denne har hatt for deres liv i dag.

Formålet med oppgaven

Formålet med denne studien er å kunne finne noen svar på hva disse ungdommene opplever som meningsfullt i deres liv. Jeg vil legge vekt på mestringsfokuset, og anvende et salutogent perspektiv hentet fra Aron Antonovsky. Her vil faktorer som har bidratt til at ungdommene har klart å håndtere livet og faktorer som har hjulpet dem til å finne begripelighet og meningsfullhet bli vesentlig. Mer kunnskap om dette temaet er viktig for å kunne gi bedre hjelp til ungdom som bor i barneverninstitusjoner.

Hvem ønsker jeg å snakke med:

Jeg ønsker å intervju ungdom som er rundt 20 eller tidlig i 20-årene, og som har flyttet ut av institusjon. Spørsmålene vil dreie seg om din opplevelse av ditt liv. Intervjuet vil ta en til to timer. Jeg vil bruke lydopptaker og notere mens vi snakker sammen.

Jeg har **taushetsplikt** og opplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes ved prosjektslutt 04.05.2015.

Det er **frivillig** å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli makulert.

Prosjektet er godkjent av Pedagogisk institutt ved NTNU, og min forskningsstudie blir veiledet av Ellen Saur.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning; Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Intervjuet vil foregå en plass vi blir enige om, eventuelt på skolen min. Som takk for at du ga av din tid til meg og stilte opp til intervju vil jeg gi deg et gavekort på 400 kr.

Nedenfor finner du en samtykkeerklæring som må signeres før intervjuet kan starte.

Med vennlig hilsen

Kristin Folladal

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om studien «Ungdom sine opplevelser av å bo i barneverninstitusjon», og ønsker å stille til intervju.

Dato:

Signatur: